

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain, Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain ja poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisin hallinnosta annettua lakia, Poliisiammattikorkeakoulusta annettua lakia ja poliisilakia.

Esitys sisältää säännökset poliisin reservin perustamisesta ja käyttöönnotosta. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman teemaan, jonka mukaan kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan. Esityksen mukaan poliisin reservin tehtävänä on turvata poliisin voimavarat kaikissa tilanteissa. Poliisin reservin käyttökynnys olisi korkea. Poliisin reserviä voitaisiin käyttää normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä puolustustilalaissa tarkoitetussa puolustustilassa, jos se olisi välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Poliisin reservi muodostuisi poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista ja poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Esitys sisältää poliisin reservistä erillisenä kysymyksenä poliisin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksia koskevan muutoksen. Nykyisin kelpoisuusvaatimuksena ylempään ammattikorkeakoulututkintoon on soveltuva ammattikorkeakoulututkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Kelpoisuusvaatimuksia muutettaisiin siten, että Poliisiammattikorkeakoulu voisi ottaa opiskelijaksi myös henkilön, jolla Poliisiammattikorkeakoulu katsoisi muuten olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten ja jolla olisi Suomessa saatu vähintään kolmen vuoden kokemus poliisina.

Esityksessä muutettaisiin ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksena olevaa pohjakoulutusvaatimusta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin 1.1.2027. Ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksia koskeva ehdotettu muutos tulisi kuitenkin voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.1.1 Poliisin reservi	4
1.1.2 Kelpoisuusvaatimusten muuttaminen	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Yleisen turvallisuusympäristön haasteet	6
2.2 Poliisin valmius	8
2.3 Virka-apu	9
2.4 Kansainvälinen apu	10
2.5 Rajavartiolaitoksen reservi	10
2.6 Kelpoisuusvaatimukset ylempään ammattikorkeakoulututkintoon	10
2.7 Ahvenanmaa	12
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	14
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	14
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	17
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	18
4.2.4 Perusoikeusvaikutukset	18
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	19
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	19
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	20
6 Lausuntopalaute	21
6.1 Johdanto	21
6.2 Poliisin hallinnosta annettu laki	22
7 Säännöskohtaiset perustelut	25
7.1 Poliisin hallinnosta annettu laki	25
7.2 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta	33
7.3 Poliisilaki	34
8 Lakia alemman asteinen sääntely	34
9 Voimaantulo	36
10 Toimeenpano ja seuranta	36
11 Suhde muihin esityksiin	36
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	36
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	36
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	36
12.1 Yleistä	36
12.2 Reservipoliisin kelpoisuus ja koulutus	39
12.3 Reservipoliisin toimivaltuudet ja virkavastuu	40
12.4 Päätöksentekotasot	42
12.5 Poliisihallituksen määräyksenantovalta	44

12.6 Reservin rekisteri	44
LAKIEHDOTUKSET	47
1. Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	47
2. Laki Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	49
3. Laki poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	51
LIITTEET	52
RINNAKKAISTEKSTIT	52
1. Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	52
2. Laki Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	56
3. Laki poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	58
ASETUSLUONNOKSET	59
Valtioneuvoston asetus Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	59
Valtioneuvoston asetus poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta	61

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Poliisin reservi

Tarve poliisin reserville on ollut useita vuosia esillä. Poliisihallitus on korostanut reservin olevan tarpeellinen yllättävissä, runsaasti henkilöresursseja sitovissa ja ajallisesti pitkittyvissä turvallisuustilanteissa poliisin valmiudensäätelymekanismina. Reserviä olisi muun muassa tarvittu covid-19 -pandemiaan liittyneessä Uudenmaan sulkuoperaatiossa. Viimeksi poliisin reservin tarve on tunnustettu sisäministeriön selvityksessä, jossa arvioitiin muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridi-vaikuttamiseen varautumista (sisäministeriön julkaisuja 2022:20).

Poliisilla on ollut monia vuosia muodollisesti käytössä niin sanottu täydennyspoliisijärjestelmä, josta on säädetty poliisin hallinnosta annetussa laissa (110/1992). Järjestelmä ei ole käytännössä kuitenkaan toimintakykyinen tai käytettävissä oleva, eikä se vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön ja -tilanteen vaatimuksia. Järjestelmän suppea käyttöala on jättänyt säännöksen soveltamisen käytännössä olemattomaksi, eikä täydennyspoliisijärjestelmää ole koskaan otettu käyttöön. Täydennyspoliisijärjestelmän kehittämistä käsiteltiin vielä täydennyspoliisityöryhmän loppuraportissa vuodelta 2015. Kuitenkin tällöin oli jo selvää, että Suomen geopoliittisen turvallisuusympäristön ja poliisin toimintaympäristön nopea ja pysyvä muutos edellytti uudenlaista lähestymistapaa.

Sisäministeriö käynnisti vuonna 2016 lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävänä oli valmistella tarvittavat säädösehdotukset täydennyspoliisin kehittämiseksi. Syyskuussa 2018 hallitus antoi eduskunnalle esityksen reservipoliisista (HE 137/2018 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunta esitti kuitenkin useita huomautuksia, joiden huomioon ottaminen asetettiin edellytykseksi lakiehdotusten käsittelemiseksi tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Näiden huomautusten asianmukainen huomioon ottaminen olisi edellyttänyt niin perusteellista esityksen uudelleen arviointia, ettei se ollut aikataulullisista syistä mahdollista, ja kyseinen esitys raukesi.

Suomen turvallisuusympäristön muutokset kuitenkin edellyttivät jatkoselvitystä poliisin reservin käyttöön ottamiseksi. Ulkoisen toimintaympäristön muutokset heijastuvat nykyisin suoraan sisäisen turvallisuuden alueelle. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden perinteinen jako on poistunut, ja niitä koskevat uhat limittyvät yhä laajemmin. Niin sanotut hybridi- tai yhdistelmäuhat realisoituvat monesti ensivaiheessa sisäisen turvallisuuden viranomaisten sektorilla, vaikka niiden taustalla olisi valtiollinen toimija. Näiden uhkien realisoituessa poliisi on monessa tapauksessa se toimivaltainen viranomainen, joka antaa operatiivisen vasteen ja hoitaa tilanteen pitkittyessä esimerkiksi kohteiden tai alueiden suojauksen ja eristämisen.

Kuitenkin poliisin henkilöstön määrä on Suomen väkilukuun suhteutettuna Euroopan pienin. Poliisin rajalliset voimavarat käyvät riittämättömiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeavan laaja resurssitarve esiintyy samanaikaisesti eri puolilla Suomea ja on luonteeltaan pitkäkestoista. Turvallisuusympäristön kehityksen ollessa epävakaa sisäministeriö piti tarpeellisena arvioida sitä, olisiko poliisin reserviä mahdollista kehittää toiminnallisesta ja lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Sisäministeriö asetti tätä tehtävää varten 14. huhtikuuta 2022 esiselvityshankkeen, jonka valmistelusta vastasi sisäministeriön poliisiosaston, puolustusministeriön, Poliisihallituksen ja Pääesikunnan edustajista koostunut työryhmä (VN/8093/2022-SM-30). Työryhmän tehtävänä oli arvioida poliisin reservin käyttöön ja

perustamiseen liittyviä toiminnallisia seikkoja sekä mahdollisen uudistuksen lainsäädännöllisiä reunaehtoja ja toteuttamiskelpoisuutta.

Työryhmä arvioi, että turvallisuusympäristön muutosten johdosta tarve poliisin reserville on entisestään korostunut. Erityisesti reserviä tarvitaan poliisin valmiudensäätelymekanismina erilaisiin uusimuotoisiin uhkiin varautumiseksi ja poliisin vasteen varmistamiseksi yllättävissä, runsaasti henkilöresursseja sitovissa ja ajallisesti pitkittyvissä turvallisuustilanteissa. Työryhmä pohti reservin muodostamista sellaisien tehtävien osalta, joissa ei ole kyse ammattipoliisin koulutusta edellyttävistä poliisin ydintehtävistä. Laajojen poliisitoiminnallisten tilanteiden yhteydessä on tyypillistä, että poliisin ydintehtävien lisäksi erilaiset toimintaa tukevat tehtävät, kuten esimerkiksi alueen eristäminen, liikenteen ohjaaminen, huolto ja kuljetukset, sitovat runsaasti poliisin henkilöstöä. Tällaisiin tilanteisiin varautumiseksi tarvittaisiin mahdollisuutta täydentää henkilöstöä reservillä, joka tukisi poliisin toimintaa ja vapauttaisi ammattipoliiseja koulutuksensa mukaisiin poliisin ydintehtäviin.

Poliisin reservin muodostamista on arvioitu edelleen eri virkamieskokoonpanoissa tämän jälkeen. Poiketen edellä mainitun työryhmän laajasta reservin käsitteestä reservin muodostamisen painopiste siirtyi poliisikoulutuksen saaneisiin tai poliisikoulutettaviin. Syksyllä 2024 (muistio SM poliisiosasto - Poliisihallitus lainsäädäntöpalaveri 27.11.2024) lähtökohtana oli voimavarojen riittävyyden varmistaminen ensisijaisesti laatimalla poliisin henkilövaraukset (VAP) yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa sekä toissijaisesti selvittämällä kaikkien poliisikoulutuksen saaneiden henkilöiden poliisin reservissä käytettävyyden edellytykset. Näiden lisäksi pohdittiin mahdollisuutta luoda järjestelmä poliisista eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden ja poliisiopiskelijoiden käyttämiseksi poliisin reservinä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan käyttöön otetaan poliisin reservi. Sen tarkoitus täydentää poliisin toimintaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Poliisin reservissä hyödynnetään kirjauksen mukaan muun muassa poliisin, rajavartijan ja sotilaspoliisikoulutuksen saaneita.

1.1.2 Kelpoisuusvaatimusten muuttaminen

Voimassa olevan lain mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on soveltuva ammattikorkeakoulututkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto, kun taas muissa ammattikorkeakouluissa voidaan harkinnanvaraisesti opiskelijaksi ottaa henkilö, jolla ei ole ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa. Poliisin perustutkinnon suorittaneiden on Poliisiammattikorkeakoulussa ensin täydennettävä poliisin perustutkinto poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi voidakseen aloittaa poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallitus selvittää mahdolliset poliisikoulutuksen uudistamistarpeet. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 23 §:n säännökset kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon yhtenäistetään pohjakoulutusta koskevan vaatimuksen osalta vastaamaan voimassa olevan ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n 3 momenttia.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 1.5.2025 lainsäädäntöhankkeen poliisin reservin käyttöön ottamista koskevien säännösten valmistelemiseksi (VN/5303/2025; Hankeikkuna SM011:00/2025).

Hankkeen lähtökohtana on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Hankkeessa valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joiden perusteella poliisin reservi voidaan rakentaa poliisiopiskelijoista ja poliisikoulutuksen saaneista mutta muualla kuin poliisihallinnossa työskentelevistä henkilöistä sekä eläköityneistä poliiseista. Lakimuutosten ohella poliisin reservin toteuttaminen edellyttää poliisihallinnon sisäisiä määräyksiä ja järjestelyitä.

Työryhmässä oli sisäministeriön, Poliisihallituksen ja Poliisiammattikorkeakoulun edustajat. Hankkeen toimikausi oli 1.5.2025–31.1.2026.

Hankkeen yhteydessä muutetaan erillisenä kokonaisuutena Poliisiammattikorkeakoulusta annettua lakia koskien kelpoisuutta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.

Lausuntokierros järjestettiin ajalla: 10.11.– 22.12.2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleisen turvallisuusympäristön haasteet

Valtioneuvoston ajankohtaissselonteossa turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022 vp) todetaan, että Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Venäjän vaatimukset ja sotilaalliset toimet Euroopan turvallisuusarkkitehtuurin muuttamiseksi vaikuttavat myös Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen liikkumatilaan.

Jännitteiden lisääntyminen heikentää myös Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta. Mahdollinen Euroopan laajuinen tai Itämeren alueella tapahtuva sotilaallinen konflikti vaikuttaisi Suomeen, ja Suomen saattaisi olla vaikea pysytellä sen ulkopuolella. Muuttunut turvallisuustilanne edellyttää Suomen kokonaisvaltaista varautumista talouteen, kriisinsietokykyyn, huoltovarmuuteen, sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, hybridivaikuttamiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaan vaikuttamiseen kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti.

Samalla ajankohtaissselonteossa on todettu, että yhteiskunnan kriisinsietokyvyn, kansallisen puolustuskyvyn ja sisäisen turvallisuuden ylläpitämisen merkitys Suomen turvallisuudelle korostuu. Maailmanlaajuiset megatrendit ja Euroopan lähialueiden alueellinen kehitys heijastuvat suoraan paitsi Suomen kansainväliseen asemaan myös suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Tunnistettujen muutostrendien lisäksi toimintaympäristöön voi kohdistua myös äkillisiä ja vaikeammin ennakoitavia muutoksia, joiden vaikutukset leviävät ja kertautuvat verkottuneessa ja keskinäisriippuvuuksien maailmassa sekä nopeasti että laaja-alaisesti. Samaan aikaan sisäiset ilmiöt kuten polarisaatio, segregatio, eriarvoistuminen ja syrjäytyminen lisäävät osaltaan mahdollista kasvupohjaa ulkoiselle vaikuttamiselle.

Erilaisten hybridimallisten uhkien myötä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden välinen raja on hämärtynyt ja viranomaisten välisiä rajapintoja on valtioiden välisissä vihamielisyyksissä pyritty tietoisesti käyttämään hyväksi. Samaan aikaan keskinäisriippuvuudet yhteiskunnan eri toimintojen välillä ovat lisääntyneet entisestään. Erityisesti Ukrainan tapahtumat niin lyhyellä kuin pidemmällä aikavälillä ovat osoittaneet, että nykymuotoisissa konflikteissa entistä

enemmän avoimien sotilaallisten toimien sijaan hyödynnetään tarkoituksellisesti epäselvää tilannetta sotilaallisten ja ei-sotilaallisten, muun muassa rikollisten, toimien välillä. Erilaiset suunnitelmalliset painostus- ja vaikuttamistoimet saattavat jatkua vuosia ennen varsinaista konfliktia.

Ajankohtaiselonteon mukaan Suomi varautuu poikkeuksellisten, laaja-alaisen ja monitahoisten hybrdivaikuttamisen keinojen kohteeksi joutumiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Hybrdivaikuttamisessa operaation tarkoituksena on aiheuttaa kohdevaltion viranomaiskoneistossa maksimaalista haittaa ja yhteiskunnan toimintahäiriöitä. Jos Suomi joutuu laajamittaisen hybrdivaikuttamisen kohteeksi, poliisin resursseihin arvioidaan kohdistuvan erityisen suuri paine yleisen järjestyksen ja turvallisuuden hallintaan liittyvien lisääntyvien ja vaikeutuvien tehtävien vuoksi. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan järjestäytyneen rikollisuuden arvioidaan kasvavan, kansainvälistyvän ja kovenevan Suomessa lähivuosina (valtioneuvoston julkaisuja 2021:48). Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa arvioidaan kiihdyttävän mainittua kehityssuuntaa esimerkiksi siten, että lyhyellä aikavälillä Ukrainassa saatavilla olevia aseita ja sotatarvikkeita leviää Euroopassa toimivan järjestäytyneen rikollisuuden käyttöön. Pidemmän aikavälin uhka ovat muuttoliikkeen mukana siirtyvät rikollisryhmät tai niiden osat, jotka muokkaavat kohdevaltioiden järjestäytyneen rikollisuuden perinteisiä voimasuhteita, toimialoja ja toimintatapoja. Toimintaympäristön muutoksesta aiheutuviin ughiin voidaan vastata parantamalla poliisin rikostiedustelukykä, pitämällä yllä riittävän korkeaa perusvalmiutta ja ottamalla käyttöön poliisin reservi.

Hybrdivaikuttamisen laaja-alaiseen keinovalikoimaan saattavat kuulua muun muassa terroriteot. Kansallisen terrorismintorjunnan strategian (2022–2025) mukaisesti poliisilla on päävastuu terrorismin torjunnasta (sisäministeriön julkaisuja 2022:36). Poliisi on kehittänyt terrorismin torjunnan valmiuksiaan ja osaamistaan 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Painopisteenä on ollut operatiivisen vasteen kehittäminen terrori- ja muiden väkivaltatekojen tehokkaaksi pysäyttämiseksi. Samanaikaisesti on kehitetty väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriajattelun tunnistamista sekä ennalta estävää toimintaa reaaliaikaisessa ja sosiaalisessa mediassa.

Poliisilla onkin korostunut rooli terrorismin vastatoimien ja tutkinnan ohella myös terrorismin torjunnan ennalta estävässä toiminnassa, terroristiseen toimintaan liittyvien kohdehenkilöiden luokittelussa ja valvonnassa sekä tiedonvaihdossa. Terroristisen toiminnan ennalta estäminen edellyttää aktiivista tiedonvaihtoa ja toiminnan koordinoimista eri viranomaisten kesken. Yhdessä tekeminen ja keskitetty tilannekuva luo pohjan myös myöhemmälle tietojohtoiselle operatiiviselle toiminnalle, josta sisäisen turvallisuuden osalta vastaa ensisijaisesti poliisi. On huomattavaa, että poliisi antaa vasteen kentällä, jos terroriteko realisoituu käytännössä sekä suorittaa sitä koskevan tutkinnan.

Poliisilla on Rajavartiolaitoksen ohella keskeinen rooli myös laajamittaisessa maahantulotilanteessa, erityisesti tilanteen eskaloituessa yhteiskunnan häiriötilaksi ja mikäli muuttoliikettä hyväksikäytetään hybrdivaikuttamisen keinona. Erityisesti niin sanottujen harmaiden vaiheiden uhkatiloissa poliisin toimintakyky on nimenomaan ulkoisen turvallisuudenkin kannalta keskeinen asia. Poliisin onnistuminen voi estää myös toiminnan eskaloitumista muiden viranomaisten toimintavastuulle. Reagoitua realisoituihin ulkoisiin ughiin on pyritty parantamaan muun muassa aluevalvontalain (755/2000) muutoksilla sekä osaltaan uudistamalla laki Puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022). Lähtökohtana kuitenkin on, että ennen varsinaisia tunnistettavia sotilaallisia toimia vasteen tilanteeseen antaa poliisi. On myös mahdollista, että Suomen tultua hyväksytyksi Pohjois-Atlantin liiton jäseneksi kynnys tulkita Suomeen kohdistuneet peiteltyt vihamieliset toimet sekä Suomea että

puolustusliittoa loukkaaviksi vieraan valtion sotilaallisiksi toimiksi nousisi. Käytännössä tämä saattaisi tarkoittaa sitä, että epäselvissä tilanteissa tultaisiin jatkossa entistä pidempään toimimaan sisäisen turvallisuuden toimialueella ensisijaisesti poliisin toimivaltuuksin.

2.2 Poliisin valmius

Poliisi on valmiusorganisaatio, joka vastaa kulloinkin eteen tulevaan tilanteeseen olemassa olevalla johtamisjärjestelmällä ja olemassa olevilla, tehtävään koulutetuilla henkilöresursseilla etukäteen laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Lähtökohtana on, että poliisi on riittävästi resursoitu pystyäkseen tuottamaan tarvittavat poliisipalvelut eri toimintasektoreilla ja vastaamaan uhkien realisoituessa tehokkaasti pysyvällä ammattipoliiseista koostuvalla henkilöresurssillaan.

Poliisilla on käytössään operatiivinen valmiustasojärjestelmä välittömän valmiuden kohottamiseen ja organisaatioturvallisuuteen liittyvien toimien suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi. Poliisin valmiutta säädellään vallitsevaan uhkatilanteeseen, erityisiin tapahtumiin tai yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyen. Poliisin valmiustasoja ei ole kytketty yhteiskunnan valmiustilaan. Toisin sanoen poliisi päättää itse valmiustasosta. Tarpeen mukaan poliisin valmiustaso voidaan nostaa korkeimmalle tasolle erityisen tapahtuman tai uhan perusteella myös normaalioloissa.

Valmiustasojärjestelmän avulla poliisin operatiivisen toiminnan valmiutta kyetään nostamaan tarvittaessa tuntien kuluessa. Valmiustasojen yhteydessä on määritelty toimenpiteet, joihin kunkin tason yhteydessä tulee ryhtyä. Eräänä keskeisenä toimenpiteenä valmiustasojen muutosten yhteydessä on riittävien henkilöresurssien varmistaminen.

Johtamisrakenteita ja henkilöresurssia vahvennetaan tarvittaessa tilanteen edellyttämällä tavalla poliisiyksiköiden sisäisten sekä eri yksiköiden välisten resurssien joustavan siirtelyn avulla sekä erilaisin työvuorojärjestelyin. Poliisiyksiköiden sisäiset sekä poliisiyksiköiden väliset pistemäiseen ja lyhytaikaiseen tarpeeseen perustuvat henkilöresurssien siirtelyt ja toisten yksiköiden tukeminen tarvittaessa ovat osa poliisin arkista keinovalikoimaa päivittäisestä poliisitoiminnasta poikkeaviin ja laajoja henkilöresursseja vaativiin tilanteisiin vastaamisessa. Esimerkkejä tällaisista tilanteista ovat erilaiset massatapahtumat, valtiovierailut ja suuret mielenosoitukset sekä maahantulijoiden rekisteröinti Ukrainan tilanteen myötä kesällä 2022. Samalla tavalla vastataan mihin tahansa eteen tulevaan äkilliseen ja laajoja voimavaroja edellyttävään kriisitilanteeseen. Poliisin kyky vastata laajaa resurssia vaativiin tilanteisiin on kuitenkin paljolti alueellisesti ja ajallisesti pistemäinen. Mikäli voimakas resurssitarve esiintyy samanaikaisesti eri puolilla Suomea ja/tai on luonteeltaan pitkäkestoista, tämä voi aiheuttaa poliisin nykyisillä voimavaroilla pikaisesti resurssihaasteita erityisesti kasvukeskusten ulkopuolelle.

Poliisin on ollut nykyisillä, väkilukuun suhteutettuna selvästi Euroopan pienimmillä voimavaroilla muutenkin pakko keskittyä priorisoimaan omaa toimintaansa.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:ssä säädetään täydennyspoliisista. Täydennyspoliisijärjestelmää ei ole käytetty kertaakaan, eikä se ole toimintakykyinen järjestelmä. Aikaisemmassa, nyttemmin kumoutuneessa valtioneuvoston asetuksessa annettiin täydentäviä säännöksiä, mutta täydennyspoliisin käyttö rajattiin ainoastaan valmiuslain (1552/2011) tai puolustustilalain (1083/1991) mukaisiin tilanteisiin, mikä käytännössä jätti säännöksen soveltamisen olemattomaksi. Käytännössä nykyinen täydennyspoliisijärjestelmä ei vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön ja -tilanteen vaatimuksia.

2.3 Virka-apu

Poliisilain (872/2011) 9 luvun 2 §:n mukaan viranomaisen on annettava poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi sellaista tarpeellista virka-apua, jonka antamiseen asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 2 §:n mukaan virka-apua on oikeus saada vain, jos se on poliisin voimavarojen riittämättömyyden vuoksi tehtävän suorittamiseksi tarpeen ja jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn tehtävän suorittamista.

Rajavartiolain (578/2005) 77 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta. Rajavartiolaitoksella on velvollisuus antaa pyynnöstä muulle valtion viranomaiselle virka-apua tämän laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Lisäksi Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan poliisille virka-apua, joka edellyttää sellaisen Rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota poliisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virka-apu poliisille on yksittäisiin tilanteisiin soveltuva keino suoriutua sellaisesta poliisille kuuluvasta tehtävästä, joka vaatii hetkellisesti laajoja resursseja tai sellaista erityisosaamista tai välineistöä/kalustoa, jota poliisilla ei itsellään ole. Sen sijaan pitkäkestoisemmissa virka-aputehtävissä virka-avun antamista rajoittaa edellytys siitä, että virka-avun antaminen ei saa vaarantaa Puolustusvoimien maanpuolustustehtävää tai Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Poikkeusoloissa tai puolustustilassa Puolustusvoimat priorisoi omaa ensisijaista tehtäväänsä ja nostaa omaa valmiuttaan maanpuolustustehtävien johdosta, jolloin on todennäköistä, että se joutuisi luopumaan virka-avun antamisesta muille viranomaisille. Pitkittyvät virka-aputilanteet voivat heijastua virka-apua antavan viranomaisten muiden tehtävien hoitamiseen. Lisäksi on huomattava, että Puolustusvoimien kalusto on varattu Puolustusvoimien joukkojen tarpeisiin eikä Puolustusvoimilla ole hallussaan ylimääräistä materiaalia varattuna muiden viranomaisten jatkuvaan tukemiseen. Myös Rajavartiolaitos ja sen rajajoukot osallistuvat sotilaalliseen maanpuolustukseen, mikä merkitsee sotilaallisissa uhkatilanteissa rajajoukkojen sitoutumista sotilaallisiin tehtäviin yhdessä Puolustusvoimien kanssa.

Myös Rajavartiolaitoksen virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Esimerkiksi laajamittaisen, välineellistetyt maahantulon tilanteessa Rajavartiolaitoksen henkilöstö on todennäköisesti sidottuna oman tehtävänsä hoitamiseen, mikä rajaa merkittävästi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia antaa virka-apua muille viranomaisille. Rajavartiolaitoksen voimavarat on kohdennettava pääasiallisesti rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajan läheisyydessä. Samalla Rajavartiolaitoksen on toiminnassaan varauduttava myös alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja mahdollisiin sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin.

Vaikka Puolustusvoimilta ja Rajavartiolaitokselta saatava virka-apu on normaalioloissa toimiva ja tehokas apuväline, varautumista ei voida edes normaalioloissa rakentaa pelkästään toiselta viranomaiselta saatavan avun varaan. Normaalioloissa poliisi pystyy osin tukeutumaan muilta turvallisuusviranomaisilta saatavaan virka-apuun, mutta poikkeusoloissa tai laajemmissa häiriötiloissa kukin turvallisuusviranomainen tarvitsee oman reservinsä. Varautumista ei ole mahdollista rakentaa virka-avun varaan.

Valmiuslain 125 §:n mukaan poliisi on velvollinen antamaan valmiuslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöönpanossa tarvittavaa virka-apua valmiuslain täytäntöönpanosta vastaaville viranomaisille. Tämä velvollisuus saattaa poikkeusoloissa lisätä poliisien tehtävämäärää merkittävästi. Lisäksi puolustustilalain 35 §:n mukaan poliisin ja muiden viranomaisten on annettava puolustustilalain ja sen nojalla annettujen määräysten täytäntöönpanossa tarvittavaa virka-apua.

2.4 Kansainvälinen apu

Poliisilain 9 luvun 9 a §:n mukaan Poliisihallituksella on mahdollisuus sekä pyytää että antaa kansainvälistä apua ns. Prüm-yhteistyön ja Atlas-yhteistyön puitteissa, jossa pyritään tehostamaan lainvalvonta- ja poliisiviranomaisten yhteistyötä terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumisessa.

Prüm-yhteistyötä tehdään pääsääntöisesti Ruotsin kanssa. Virallisia Prüm-sääntelyyn perustuvia avunpyyntöjä tulee keskimäärin kaksi kappaletta vuodessa (Suomen esittämät ja Ruotsin toimittamat). Kyse voi siis olla yhteisestä operaatiosta, jonka taustalla on tarve avustaa esimerkiksi joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa taikka yhteispartioinnista. Maantieteellistä erikseen määriteltyä soveltamisalaa ei ole, mutta käytännössä apu rajoittuu pohjoisen maarajan tuntumaan Suomen ja Ruotsin välillä.

Atlas-päätökseen perustuvaa yhteistyötä ei ole kansallisesti sovellettu. Atlas-päätöksen mukainen erityistoimintayksikön apu on poliisiapua sellaisissa ihmisen aiheuttamissa kriisitilanteissa, joista aiheutuu vakava ja välitön fyysinen uhka henkilöille, omaisuudelle, infrastruktuurille tai instituutioille, erityisesti panttivangiksi ottamisen, kaappauksen tai niihin verrattavan tapahtuman yhteydessä. Apu voi koostua tarvikkeiden ja/tai asiantuntemuksen toimittamisesta pyytävään jäsenvaltioon ja/tai operaatioiden toteuttamisesta kyseisen jäsenvaltion alueella.

Poliisin toimialalla voidaan poliisilain 9 luvun 9 b §:n nojalla pyytää ja antaa myös sellaista kansainvälistä apua, josta ei ole erillistä EU-lainsäädäntöä tai kansainvälistä sopimusta.

2.5 Rajavartiolaitoksen reservi

Rajavartiolaitoksella on oma reservi. Rajavartiolaitoksen EVP-reservin tavoitteena on ylläpitää valmius nimittää kahdessa viikossa määräaikaiseen virkasuhteeseen 300 EVP-rajavartiomiestä pääsääntöisesti Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi tilanteissa, joissa on tarve lisätä toimivaltaisten rajavartiomiesten määrää. Rajavartiolain 34 d–g §:n ja Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 26 b §:n ja 30 §:n mukaisesti palveluksessa olevia asevelvollisia ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen otettuja naisia sekä Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavia kadetteja sekä riittävän koulutuksen saaneita rajavartijan peruskurssin opiskelijoita voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvästä perustellusta syystä tai Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän tarpeen vuoksi välttämätöntä. Tällaiset henkilöt toimivat rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa avustavissa rutiininomaisissa tehtävissä esimerkiksi henkilöllisyyden selvittämiseksi, kulkuneuvon pysäyttämiseksi tai liikenteen ohjaamiseksi.

2.6 Kelpoisuusvaatimukset ylempään ammattikorkeakoulututkintoon

Suomessa poliisialan tutkintokoulutus on järjestetty vuodesta 2014 alkaen Bolognan julistuksen (1999) periaatteiden mukaisesti siten, että tutkintojärjestelmään kuuluu

ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Poliisialan ammattikorkeakoulututkinto on tarkoitettu poliisimiehistön tehtäviin ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto poliisipäällystön tehtäviin valmentavaksi koulutukseksi.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 23 §:n mukaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Poliisipäällystön virkatutkinnon, poliisialipäällystötutkinnon, poliisialipäällystön virkatutkinnon, poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneelta, joka on sittemmin suorittanut soveltuvan korkeakoulututkinnon, voidaan vaadittavaksi työkokemukseksi hyväksyä poliisialan tutkinnon jälkeen saatu työkokemus tutkintoa vastaavassa tehtävässä.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 27 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulu päättää opiskelijavalinnan perusteista ja opiskelijaksi hyväksymisestä. Samaan ryhmään kuuluviin opiskelijaksi pyrkiviin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Opiskelijavalinnan perusteena voidaan käyttää valinta- ja soveltuvuuskoetta. Poliisiammattikorkeakoulu päättää opiskelijaksi hyväksymisestä.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain säätämiseen johtanutta hallituksen esitystä (HE 68/2013 vp.) valmisteltaessa on ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin opiskelijaksi otettavalta edellytettävää pohjakoulutusta koskeva lain 23 § kirjoitettu vastaamaan silloin voimassa olleen ammattikorkeakoululain (351/2009) 20 §:n 3 momentin säännöstä sellaisena kuin se oli muutettu lailla 564/2009. Ammattikorkeakoululaki kumottiin 1.1.2015 voimaan tulleella uudella saman nimisellä lailla 932/2014. Ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n 3 momentin säännös kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon vastasi aikaisemman ammattikorkeakoululain (351/2009) 20 §:n 3 momenttia. Ammattikorkeakoululain 25 §:n 3 momenttia muutettiin 1.1.2020 voimaan tulleella lailla 1368/2018. Muutetun lain mukaan opiskelijaksi ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa henkilö, joka ei ole suorittanut ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa, mutta jolla ammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavien tutkintojen laajuudesta säädetään Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien laajuus on vähintään 180 opintopistettä ja enintään 240 opintopistettä. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien laajuus on vähintään 60 opintopistettä ja enintään 120 opintopistettä. Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen (282/2014) 3 §:n 2 momentin mukaan poliisin ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä. Saman pykälän 3 momentin mukaan poliisin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 120 opintopistettä.

Ammattikorkeakouluissa suoritettavien tutkintojen laajuudesta säädetään ammattikorkeakoululain 14 §:n 2 momentissa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisia opintoja. Erityisestä syystä tutkinto voi olla tätä pidempi. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään yhden lukuvuoden ja enintään puolentoista lukuvuoden päätoimisia opintoja. Ammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) 3 §:n 3 momentin mukaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 60 tai 90 opintopistettä.

Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettu poliisialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitetussa ammattikorkeakoulussa (jäljempänä ammattikorkeakoulu) suoritettu muu ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottavat muodollisesti saman kelpoisuuden poliisipäällystön tehtäviin.

Poliiseina on edelleen runsaasti poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka harkitsevat poliisipäällystön tehtävään vaadittavan kelpoisuuden hankkimista, mutta joilla ei ole ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa.

Poliisiammattikorkeakoulussa poliisin perustutkinnon suorittaneen henkilön on ensin täydennettävä poliisin perustutkinto poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi suorittamalla 45 opintopisteen laajuiset opinnot. Tämän jälkeen henkilö voi suorittaa poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat 120 opintopisteen laajuiset opinnot. Sen sijaan ammattikorkeakoulussa perustutkinnon suorittanut henkilö voi päästä suoraan suorittamaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat 60–90 opintopisteen laajuiset opinnot.

Kumotun poliisikoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (283/2005) 7 §:n 2 momentin mukaan poliisin perustutkinnon laajuus oli vähintään 165 opintopistettä. Vahvistettujen opetussuunnitelmien mukaan poliisin perustutkinnon laajuus oli valtioneuvoston asetuksella määrätyn vähimmäislaajuuden mukainen.

Poliisiammattikorkeakoulussa poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen edellyttää vanhamuotoisen poliisin perustutkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 330 opintopisteen laajuisia opintoja ja nykymuotoisen poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 300 opintopisteen laajuisia opintoja.

Ammattikorkeakouluissa ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen edellyttää vanhamuotoisen poliisin perustutkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 225–255 opintopisteen laajuisia opintoja.

2.7 Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 6 kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu yleinen järjestys ja turvallisuus itsehallintolain 27 §:n 27 kohdassa (ampuma-aseet ja ampumatarvikkeet), 34 kohdassa (järjestysvallan toiminta valtion turvallisuuden varmistamiseksi) ja 35 kohdassa (räjähdysaineet valtion turvallisuutta koskevilta osin) säädetyin poikkeuksin. Myös esitutkinta kuuluu itsehallintolain 27 §:n 23 kohdan mukaisesti valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaalla on oma poliisiviranomainen. Se on maakuntahallituksen alainen poliisiorganisaatio, joka ei kuulu Poliisihallituksen alaisuuteen. Maakunnan ja valtakunnan poliisiviranomaisten tehtävienjaosta on sovittu poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa tasavallan presidentin asetuksessa (56/2020, jäljempänä *sopimusasetus*). Sopimusasetuksen mukaan maakunnan poliisin tehtävänä on ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä suorittaa muut poliisille kuuluvat tehtävät, jollei toisin säädetä tai määrätä. Tämän mukaisesti maakunta hoitaa tavanomaiset poliisitehtävät sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden että rikostorjunnan puolella. Sen sijaan vakavimmissa poliisitoiminnallisissa tilanteissa valtakunnan poliisi voi ottaa johtovastuun, ja sille maakunnan poliisin on niistä ilmoitettava. Valtakunnan poliisin on annettava virka-apua maakunnan poliisitoimintaa koskevissa asioissa.

3 Tavoitteet

Lakiesityksen tavoitteena on poliisin reservin perustaminen ja ylläpito. Tämä edellyttää säännöksiä reservin käyttötarkoituksesta, reservin muodostavista henkilöryhmistä, reservikoulutuksesta, tehtävistä ja toimivaltuuksista. Esityksen tavoitteena on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Lakiesityksen toisena tavoitteena on antaa riittävän työkokemuksen ja opiskeluvalmiudet omaaville poliisimiehille mahdollisuus suorittaa poliisialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto edellyttämättä heiltä ensin ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittamista. Esityksen tavoitteena on lyhentää poliisipäällystöön tehtäviin valmentavien opintojen suorittamiseen kuluva aikaa tinkimättä kuitenkaan poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon laajuudesta ja turvata poliisin koulutusresurssin tehokas käyttö ja päällystötehtäviin koulutettujen henkilöiden saatavuus.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan poliisin hallinnosta annetun lain täydennyspoliisia koskevan 15 b §:n kumoamista sekä poliisin reserviä koskevien uusien 15 k–m §:ien lisäämistä ao. lakiin. Poliisin reservin sääntely poliisin hallinnosta annetussa laissa on perusteltua siksi, että reservipoliiseista koostuva poliisin reservi on kiinteä osa poliisin organisaatiota. Tästä syystä lakiehdotus eroaa merkittävällä tavalla kumottavaksi esitetystä täydennyspoliisijärjestelmästä sekä rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mallista, joissa ei edellytetty poliisin tutkintoa tai poliisin opintoja. Lakiesityksen mukainen poliisin reservi muodostuisi poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista 4–7 moduulin opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Poliisin reserviä voitaisiin käyttää normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa ja puolustustilain mukaisessa puolustustilassa, silloin kun se on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet määritellään esityksessä tarkemmin. Normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa ei ole julistettu poikkeusoloja tai puolustustilaa.

Esitys sisältää tarkemmat säännökset rekisterinpidosta, rekisteriin kirjattavista tiedoista ja henkilön ilmoittautumisesta rekisteriin, ilmoittautumisen peruuttamisesta sekä ilmoittautumisen voimassaolon vuosittaisesta tarkistamisesta. Esitys sisältäisi säännökset poliisiopiskelijoilta poliisin reserviin nimittämiseksi edellytettävän koulutuksen laajuudesta ja sisällöstä, jotka on johdettu Poliisiammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta. Koulutuksen minimisisältö olisi 45 opintopistettä, mikä vastaa 1 215 tuntia. Esityksessä varmistetaan myös reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuus ja ylläpito.

Esityksessä keskeisenä seikkana ovat reservipoliisin tehtävät ja toimivaltuudet. Toimivaltuudet olisivat samat kaikissa reservin käyttötilanteissa, ja niitä voitaisiin käyttää poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseksi. Reservipoliisin toimivaltuudet olisivat poliisin toimivaltuuksia. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa opiskelevan reservipoliisintoimivaltuuksia käytettäisiin virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Tällaisen henkilön toimivaltuudet ja niiden käyttö vastaisi poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 § 2 momentin mukaisessa harjoittelussa olevan poliisiopiskelijan toimivaltuuksia. Reservipoliisi nimitetään poliisin määräaikaiseen

virkasuhteeseen henkilön koulutuksen, aiemman poliisiviran tason ja reservitehtävien luonteen perusteella. Poliisiopiskelijat nimitetään nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen.

Poliisiopiskelijoiden käyttäminen poliisin reservissä edellyttää myös Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 31 §:n 1 momenttiin ja poliisin hallinnosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (158/1996) 16 §:n 2 momenttiin tehtävää muutosta. Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun valtioneuvoston asetukseen (282/2024) lisättäisiin vastaavasti poliisiopiskelijoiden reservikoulutuksen sisältöä koskeva yksityiskohtainen pykälä.

Lakiehdotuksen mukainen sääntely sisältää kattavasti reservin perustamista, hallinnointia, koulutusta ja toimivaltuuksia koskevan sääntelyn. Aikaisempiin järjestelyihin verrattuna lakiesityksen mukainen poliisin reservi muodostaa toimivan järjestelmän, jonka valmistelu ja mahdollinen käyttöönotto on tarkasti ohjeistettu ja resursoitu. Erona aikaisempaan on myös se, että poliisin reservin koulutuksesta (peruskoulutus ja ylläpitokoulutus) ja toimivaltuuksista säädetään lain tasolla. Koulutuksen sisältöä täsmennetään asetusmuutoksella. Lakiehdotus sisältää myös poliisilain 1 luvun 10 § virkapukua koskevan muutoksen.

Esitys sisältää poliisin reservistä erillisenä kysymyksenä ehdotuksen Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 22-23 §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että myös muut kuin soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneet poliisimiehet voitaisiin ottaa opiskelemaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Lisäksi edellytettäisiin, että opiskelijaksi otettava henkilö olisi työskennellyt Suomessa poliisimiehenä vähintään kolmen vuoden ajan ja että Poliisiammattikorkeakoulu arvioisi henkilöllä olevan riittävät valmiudet opintoihin. Lisäksi täsmennettäisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetusta koskien toisen kotimaisen kielen taidon osoittamista korkeakoulututkintoon sisältyvillä kielipinnoilla.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Poliisin reservin kustannukset jakautuvat järjestelmän perustamiskuluihin, vuosittaisiin ylläpitokuluihin sekä reservin käyttökuluihin.

Esityksellä on talousarviovaikutuksia. Esityksellä on vaikutuksia poliisin menoihin. Reservin perustamis- ja ylläpitokulut katetaan poliisin olemassa olevista valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista. Mikäli poliisin reservi otetaan käyttöön, määräraharesursoinnista päätetään normaalin tapaan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekoa. Samanlainen rahoitusjärjestely on voimassa Rajavartiolaitoksen reservin osalta.

Poliisin reservin perustaminen ei aiheuta poliisille merkittäviä lisäkuluja. Poliisin reservin perustamiskulut voidaan luokitella reservin perustamiseen ja hallinnointiin, koulutukseen ja varustukseen liittyviin kuluihin.

Poliisin reservin perustaminen edellyttää rekisterin muodostamista, johon kirjataan reserviin vapaaehtoisina ilmoittautuneiden henkilöiden nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot sekä ammatillinen erityisosaaminen. Tätä luetteloa on jatkuvasti ylläpidettävä ja päivitettävä. Reservin perustamisen ja hallinnoinnin arvioidaan edellyttävän Poliisihallituksessa ja poliisiyksiköissä yhteensä noin 1–2 henkilötötyvuoden työpanosta vuodessa, joka jakautuu usean henkilön kesken. Henkilötötyvuoden keskimääräinen hinta poliisissa on noin 83 000 euroa, joten reservin hallinnon henkilöstökustannukset ovat 83 000–166 000 euroa.

Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisen yhteydessä tehdään poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä lähtökohtaisesti perusmuotoinen turvallisuusselvitys. Poliisiopiskelijoista turvallisuusselvitys tehdään ennen opintojen alkua, joten heidän osaltaan turvallisuusselvitysmenettely ei aiheuta lisäkustannuksia. Poliisista eläköityneiden ja muualle siirtyneiden osalta selvitys tulee tehdä, mikäli turvallisuusselvitys ei ole voimassa. Poliisin reservin palvelukseen ottamisen nopeuttamiseksi voidaan erillisellä määräyksellä poiketa turvallisuusselvitykseen liittyvistä periaatteista. Yhden perusmuotoisenturvallisuusselvityksen hinta on tällä hetkellä 185 euroa.

Poliisihallitus tai sen määräämänä muu poliisin yksikkö vastaa koulutuksesta. Opiskelijoiden osalta koulutus toteutetaan ensisijaisesti Poliisiammattikorkeakoulun virkasuhteisen henkilöstön toimesta ja siinä hyödynnetään olemassa olevia valmiita koulutussisältöjä. Koulutuksessa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös poliisilaitosten tarjoamaa kouluttajatukea. Opiskelijoiden osalta ei aiheudu lisäkustannuksia, sillä vaadittava 45 opintopisteen koulutus sisältyy opiskelijoiden opintoihin. Poliisiammattikorkeakoulu päivittää opetussuunnitelmansa siten, että lakiehdotuksessa edellytetty koulutuksen vähimmäismäärä annetaan 1–3 moduulin opintojen aikana.

Muiden kuin poliisiopiskelijoiden osalta koulutus aiheuttaa lisätyötä henkilöiden osaamisen lähtötasosta riippuen. Ylläpitokoulutus sisältää vuosittaisen voimankäyttövälineiden koulutuksen (kaksi kertaa vuodessa ja ampuma-aseen tasokoe) sekä päivityksen poliisin toimivaltuuksia koskevan sääntelyn osalta. Koulutus toteutetaan poliisiyksiköissä Poliisiammattikorkeakoulun valmisteleman koulutusmateriaalin avulla. Arviolta kouluttaminen reservitehtäviin aiheuttaa lisätyötä noin 0,5–3 HTV (1 HTV 83 000 euroa), yhteensä 41 500–249 000 euroa.

Muita huomioitavia kulueroja ovat koulutettavien matkakulut, päivärahat ja patruunat. Ampuma-asekoulutuksessa käytettävien patruunoiden kustannus per henkilö (100) on noin 30 euroa/vuosi. Tällä hetkellä kokopäivärahan suuruus on 53 euroa päivältä henkilöä kohden. Jos koulutuspäiviä vuodessa on kaksi ja koulutettavien henkilöiden määrä on 300, niin päivärahakustannusten arvioidaan olevan 106 euroa vuodessa henkilö kohti. Matkakulujen arvioidaan olevan 600–1 400 euroa vuodessa henkilöä kohti.

Poliisin palveluksesta poistuvat ja eläköityvät palauttavat henkilökohtaiset varustuksensa työntäjälle (poliisilaitos), eli näitä voidaan hyödyntää poliisin reservin varustamisessa.

Poliisiopiskelijoille hankitaan poliisin virkavaatteet Poliisiammattikorkeakoulussa opintojen alkuvaiheessa. Muut työtehtävien edellyttämät varusteet opiskelijoille hankitaan ja luovutetaan poliisiyksiköissä. Poliisin reservin osalta opiskelijoiden varustaminen ei aiheuta lisäkustannuksia, mutta edellyttää virkavaate- ja varustehankintojen uudelleenorganisointia ja aikaistamista niin Poliisiammattikorkeakoulussa kuin poliisiyksiköissä.

Poliisille hankittavat varusteet maksavat: perusvaatetus 1900 euroa/hlö, virka-ase noin 550 euroa/hlö sekä varustevyö, käsiraudat, OC-sumutin, suojaliivi ja patukka noin 1000 euroa/hlö.

Koska opiskelijoille varusteet hankitaan joka tapauksessa ja reservin varustamisessa voidaan osittain hyödyntää myös poliisiyksiköihin palautettuja varusteita, reservin varustamiskustannukset aiheuttavat vain pieneltä osin varsinaisia lisäkustannuksia poliisille.

Poliisin reservin käyttökulut voidaan luokitella palkkakustannuksista ja vakuutusturvasta ja reservin käyttöön ottamisesta aiheutuviin kuluihin.

Poliisin reservin henkilöstö eli reservipoliisit nimitetään määräaikaiseen virkasuhteeseen valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 ja 3 momenttien mukaisesti tehtävän luonteen perusteella. Virkamieslain mukaisesti nimityksen kesto on arvioidun tarpeen keston mukainen. Poliisiopiskelijoiden kohdalla viran nimi on nuorempi konstaapeli, kun taas muiden osalta viran nimi määritetään yksilökohtaisesti huomioiden henkilöiden koulutus, aiemman poliisiviran taso sekä reservitehtävien luonne. Reservipoliisin palkkauksessa noudatetaan poliisitoimen palkkausjärjestelmästä tehtyä tarkentavaa virkaehtosopimusta.

Poliisiopiskelijoista reservipoliisiksi on nimitettävissä noin 400–500 henkilöä. Yhden opiskelijan palkkakustannukset kuukaudessa ovat henkilösivukuluineen noin 2600 euroa, joten enimmillään reservipoliiseiksi nimitettävien opiskelijoiden palkkakustannukset ovat yhteensä noin 1 040 000–1 300 000 euroa kuukaudessa.

Poliisin virasta irtisanoutuneita ja virasta eläköityneitä henkilöitä voidaan heidän suostumuksellaan palkata reservipoliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen. Suurin kustannusvaikutus syntyisi palkkakustannuksista, joka olisi poliisimiehen virassa henkilösivukuluineen noin 4400–4800 euroa kuukaudessa. Palkkakustannus kuukaudessa 300 henkilön reservipoliisilla olisi 1 320 000–1 440 000 euroa.

Työnantajan lakisääteisten velvoitteiden mukaisesti reservipoliisin vakuutusturva varmistetaan sekä reservin käyttötilanteissa (normaali määräaikainen virkasuhde) kuin myös reservin käyttötilanteiden ulkopuolisen reservin ylläpidon ja koulutusten osallistumisajan osalta. Määräaikaisen virkasuhteen aikana reservipoliisien vakuutusturva on katettu. Poliisiopiskelijoilla ja muilla kuin poliisin virassa olevilla poliisihallinnossa työskentelevillä henkilöillä vakuutusturva on katettu. Reservin koulutus- ja ylläpitotilanteisiin poliisihallinnon ulkopuolisten henkilöiden (eläköityneet ja toisen työnantajan palveluksessa olevat) vakuutusturva katetaan erikseen.

Reservin käyttöönottamista aiheutuu hallinnointiin, perehdytykseen, kaluston jakoon ja koulutukseen liittyviä kuluja sekä muita käytettävyyteen liittyviä kuluja. Kulut jakautuvat eri poliisiyksiköiden välillä.

Esitykseen sisältyy myös kelpoisuusvaatimusten muuttaminen. Esitys lyhentäisi poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneiden poliisimiesten päällystökelpoisuuden saavuttamiseen vaadittavaa opiskeluaikaa Poliisiammattikorkeakoulussa kahteen vuoteen nykyisen kolmen vuoden sijasta.

Koska Poliisiammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja harjoitetaan työaikana, säästynyt työaika voitaisiin suunnata poliisin operatiivisiin tehtäviin.

Koulutus alkamisvuosi	Koulutukseen hakeneiden lukumäärä	Koulutukseen valittujen yhteismäärä	Koulutukseen valituista ilman korkeakoulututkintoa
2020	128	22	17 (77 %)
2021	89	21	19 (90 %)
2022	176	24	17 (70 %)
2023	135	30	22 (73 %)
2024	142	42	25 (59 %)
2025	169	40	28 (70 %)

Taulukko 1. Poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon hakeneiden ja opiskelijaksi valittujen henkilöiden lukumäärät vuosina 2020–2025.

Yhden poliisin perustutkinnon täydentäminen poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi vastaa yhden henkilötyövuoden työpanosta. Poliisialan ylempään korkeakoulututkinnon opiskelijaksi valituista henkilöistä keskimäärin 73 %:lla puuttuu ammattikorkeakoulututkinto tai korkeakoulututkinto. Näin ollen poliisin työaikaa käytetään keskimäärin 0,73 henkilötyövuotta jokaista ylempään ammattikorkeakoulututkintoon opiskelijaksi otettua henkilöä kohden.

Nykyisin poliisin perustutkinnon täydentäminen muunto-opinnoilla ammattikorkeakoulutasoiseksi kestää vuoden ja se tehdään työajalla. Viime vuosina poliisi (ylempi AMK) - koulutukseen valituista vain noin 27 %:lla oli entuudestaan korkeakoulututkinto, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi viimeisen kuuden vuoden aikana keskimäärin noin 21 henkilöä on aloittanut poliisi (ylempi AMK) -opinnot vuosittain vuoden mittaisilla muunto-opinnoilla, joilla he ovat korottaneet aiemmin suoritettua poliisiopinnot poliisi (AMK) -tutkinnoksi. Muunto-opiskelijoiden vuosittain kerryttämä henkilötyövuosimäärä on siis 21 henkilötyövuotta, ja heidän palkkakustannuksensa poliisin henkilötyövuoden keskiarvohinnalla (65 000 euroa) laskettuna ovat noin 1,37 miljoonaa euroa/vuosi. Uuden lain myötä tämä henkilötyöaika ja -kustannukset vapautuvat poliisin operatiiviseen toimintaan. Samoin pienempiä kustannussäästöjä tulee myös syntymään muunto-opiskelijoille maksetuista matka- ja päivärahoista, jotka uuden lain myötä poistuvat. Arviolta kysymys on muutamista kymmenistä tuhansista.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei ole vaikutusta poliisin nykyisiin vastuisiin tai toimivaltaan eikä virka-apujärjestelyihin. Reservi olisi poliisin käytössä erityistilanteisiin, eikä sillä ole tarkoitus paikata poliisin normaaliolojen resurssitarpeita. Esityksellä ei ole vakinaista henkilöstöä lisääviä vaikutuksia.

Poliisihallitukselle ja poliisiyksiköille tulisi uusia tehtäviä liittyen poliisin reservin perustamiseen ja ylläpitoon sekä mahdollisen käyttöönoton tilanteissa. Poliisihallituksen ja poliisiyksiköiden olisi ylläpidettävä poliisin reserviin ilmoittautuneiden sitoumuksia sekä huolehdittava heidän kouluttamisestaan ja koulutuksen ylläpidosta. Poliisiammattikorkeakoulun tulisi puolestaan päivittää opetussuunnitelmansa siten, että lakiehdotuksen mukainen koulutus annetaan 1.–3. moduulin opintoina, jotta 4. moduulin opiskelijoilla on vähintään 45 opintopisteen opinnot suoritettuna.

Vaikutuksia voisi olla myös virka-apujärjestelyihin Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen kanssa siten, että poliisi ei tarvitsisi virka-apua enää yhtä usein tai yhtä laajasti tilanteissa, jossa aiemmin on tarvittu Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen virka-apua. Näin Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat keskittyä oman ydintehtävänsä hoitamiseen. Poliisin reservin ei kuitenkaan ole tarkoitus korvata virka-apujärjestelyjä, vaan turvata poliisin voimavarat tilanteissa, joissa virka-apu ei olisi käytettävissä, tarkoituksenmukaista tai riittävää tilanteen edellyttämiin tarpeisiin.

Poliisiopiskelijoista ei tehdä asevelvollisuuslain (1438/2007) 89 §:n mukaista asepalveluun kutsumista koskevaa vapauttamisesitystä Puolustusvoimille. Poliisi ja Puolustusvoimat sopivat erillisellä sopimuksella, että poliisin reserviin ilmoittautuneet poliisiopiskelijat ovat varattu poliisin reservin tehtäviin. Puolustusvoimat tarvitsee jatkossakin reserviinsä myös poliisikoulutettua henkilöstä eräiden sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa

annetun laissa (89/2025, jäljempänä *sotilaskurinpitolaki*) ja sotilastiedustelusta annetussa laissa (590/2019) säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. On myös huomattava, että tälläkin hetkellä Puolustusvoimat on varannut käyttöönsä poliisissa palvelevia henkilöitä, joten tilanne ei ole asiana uusi. Valtaosa poliisin reservistä tulee kuitenkin muodostumaan poliisiopiskelijoista. Suurin osa edellä mainittuun lainsäädäntöön sisältyvistä tehtävistä on sellaisia, joihin poliisiopiskelijoita ei todennäköisesti voisi käyttää, sillä poliisiopiskelijat eivät ole saaneet täysimääräistä esitutkintakoulutusta. On mahdollista, että muualla työskenteleviä tai eläköityneitä poliiseja saatettaisiin käyttää joihinkin mainitun lainsäädännön mukaisiin tehtäviin, mutta osa tehtävistä on sellaisia, jotka edellyttävät tiettyä virka-asemaa tai erityiskoulutusta. Mitä tulee pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen, hallituksen esitys ei heikennä tilannetta Puolustusvoimien kannalta, sillä poliisiopiskelijat, muualla työskentelevät poliisikoulutetut tai eläköityneet poliisit eivät toimi virkatehtävissään pidättämiseen oikeutettuina virkamiehinä. Näin ollen hallituksen esityksen mahdollisen päällekkäisyyden sotilaskurinpitolain ja sotilastiedustelulain kanssa voidaan arvioida muodostuvan erittäin pieneksi. Mahdollisen päällekkäisyyden minimoimiseksi henkilövarauksista on sovittava entistä tarkemmin poliisi- ja puolustushallintojen kesken. Poliisin palveluksessa olevat virkamiehet toimivat poikkeusoloissa ja puolustustilassa lähtökohtaisesti poliisin tehtävissä (ns. VAP-varaus).

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä olisi yhteiskunnan turvallisuutta parantava vaikutus. Esityksen tavoitteena on parantaa poliisin varautumista yhteiskunnan eri häiriötilanteisiin ja turvata poliisin voimavarat kaikissa olosuhteissa. Esityksellä olisi siten kokonaisturvallisuutta parantava vaikutus.

Poliisin reservi on tarkoitettu poliisin varautumisen välineeksi, eikä sillä ole tarkoitus teettää yksityiselle turvallisuusalalle kuuluvia töitä. Poliisin reservillä ei olisi yritysvaikutuksia.

Poliisin reservin suurimman ryhmän muodostavat poliisiopiskelijat. Poliisiopiskelijat saavat reservipoliisina toimiessaan opintoihin sisältyvää harjoittelua vastaavaa työkokemusta, minkä vuoksi reservitehtävissä toimiminen luetaan täysimääräisesti hyväksi osana opintoihin kuuluvaa harjoittelua. Reservitehtävissä toimiminen ei näin pidennä opintojen kokonaiskestoa tai viivästyä opiskelijoiden valmistumista.

Mikäli poliisin palveluksesta poistuneita toisen työnantajan palveluksessa olevia henkilöitä käytetään poliisin reservissä, tällä voi olla vaikutusta sekä valtiotyönantajaan että yksityisiin työnantajiin. Poliisin reservissä toimiminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää sitä, että asianosainen henkilö sopii asiasta työnantajansa kanssa tapauskohtaisesti.

4.2.4 Perusoikeusvaikutukset

Ehdotettu sääntely liittyy perusoikeusherkkään sääntelykontekstiin, jossa on kyse rikosasioissa toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksien käytöstä. Lakiehdotuksella ei muuteta lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksia.

Poliisin reservin tarkoituksena on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Tällä on suora vaikutus poliisin reagointikykyyn ja poliisin kykyyn hoitaa sille kuuluvia tehtäviä. Poliisin toimintakyvyn vahvistaminen lisää kansalaisten luottamusta poliisiin ja tukee perusoikeuksien turvaamista, kuten omaisuuden ja yksityiselämän suojaa.

Reservipoliisit nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen, jossa he toimivat virkavastuulla. Reservipoliisilla on poliisikoulutus tai vähintään lakiesityksen 15 l §:n 1

momentin ja Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun asetuksen tehtävän muutossäännöksen (uusi 5 a §) mukainen yksityiskohtaisesti täsmennetty koulutus, mikä tarkoittaa sitä, että asianomaisilla henkilöillä on tarpeellinen osaaminen perusoikeuksien turvaamiseksi. Koulutuksen laajuus 45 opintopistettä eli 1215 tuntia on huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitetun vartijan koulutus.

Reservipoliisin tehtävät ovat poliisin tehtäviä, joista säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Reservipoliisi voi käyttää poliisin toimivaltuuksia, joista säädetään poliisilain 2–3 luvussa. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin toimivaltuuksien käyttö on sidottu virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen valvontaan ja reaaliaikaiseen ohjaukseen. Tämä vastaa samanlaista järjestelyä, kuin mitä sovelletaan harjoittelussa oleviin poliisinopiskelijoihin.

Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälineet vastaavat vartijalle ja eduskunnan turvahenkilöille sallittuja voimankäyttövälineitä. Reservipoliisin voimankäyttövälineiden kantamisesta ja käyttämisestä ehdotetaan säädettävän momentittasolla tehtävällä viittauksella poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin asetuksenantovaltuutuksen nojalla annettuun tarkempaan sääntelyyn poliisin voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämistä annetussa sisäministeriön asetuksessa (245/2015) ja erityisesti sen 3–4 §:ssä.

Päätöksen poliisilaitoksen reservipoliisin tehtävään nimittämisestä tekee poliisilaitoksen päällikkö. Tämän lisäksi poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön osalta edellytetään, että hänet voidaan nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

Poliisihallitus ylläpitää poliisin reserviin ilmoittautuneista henkilöistä luetteloa, joka muodostaa henkilörekisterin. Henkilötiedot kerätään poliisin reservin muodostamiseksi, ylläpitoon sekä mahdollista käyttöönottoa varten. Esityksessä käytetään kansallista liikkumavaraa säätämällä rekisteristä, rekisterinpidosta, siihen kirjattavista henkilötiedoista sekä ilmoittautumisesta suojatoimena. Rekisteriin kirjataan henkilön ilmoittautuminen poliisin reserviin, sekä hänen nimensä, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Henkilötiedot poistetaan samalla, kun poliisin reserviin ilmoittautuminen peruutetaan henkilön oman ilmoituksen johdosta tai rekisterinpitäjän rekisteristä poistamisen johdosta. Ilmoittautumisen voimassaolo tarkistetaan vuosittain. Poliisihallitus on henkilörekisterin rekisterinpitäjä. Henkilötietojen käsittely on tarkkarajaista ja käyttötarkoitussidonnaista. Henkilötietoja käsitellään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun asetuksen (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuoja-asetus*) ja tietosuojalain (1050/2018) mukaisesti.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Poliisin reservin perustaminen poliisiopiskelijoista, poliisikoulutuksen saaneista ja eläköityneistä poliiseista on ainoa tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa oleva poliisin varautumismuoto. Poliisin reservi edellyttää laintasoista sääntelyä. Vaihtoehtona olisi voinut olla erillislain säätäminen. Erillislakia ei kuitenkaan puolla se seikka, että poliisin reservi on osa poliisiorganisaatiota. Ehdotettu reservi on toteutettavissa voimassa olevaan sääntelyyn tehtävillä muutoksilla.

Kelpoisuusvaatimusten osalta poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskeluaikaa voitaisiin lyhentää myös muuttamalla Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 3 momenttia vastaamaan ammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 3 momentissa säädettyä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon 60 tai 90 opintopisteen laajuutta. Tämä edellyttäisi kuitenkin poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opetussuunnitelman perusteellista uudistamista ja nykyisistä osaamistavoitteista tinkimistä. Tästä syystä asetusmuutos ei ole ensisijainen toteuttamisvaihtoehto.

Nykytilan säilyttäminen olisi myös vaihtoehto, mutta siinä tapauksessa yhä suurempi osa poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneista poliisimiehistä hakeutuisi hyvin todennäköisesti muihin ammattikorkeakouluihin kuin Poliisiammattikorkeakouluun suorittamaan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ruotsi

Ruotsin hallitus asetti lokakuussa 2023 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli esittää toimenpiteitä poliisin varautumisen vahvistamiseksi. Yhtenä selvitysmiehen tehtävänä oli analysoida, tulisiko poliisille luoda lisävoimavararesurssi, eli perustaa vuonna 2012 lakkautettu valmiuspoliisijärjestelmä uudestaan. Selvitys valmistui toukokuussa 2025. Selvityksen mukaan ehdotetaan perustettavaksi poliisin reservi, joka koostuu entisistä poliiseista sekä opintojensa loppuvaiheessa olevista poliisiopiskelijoista. Poliisin reservillä olisi täydet poliisivaltuudet ja valmius toimia kaikissa poliisin tehtävissä häiriötilanteissa, korotetun valmiuden tilanteissa ja puolustustilassa. Selvitys on parhaillaan lausuntokierroksella, minkä jälkeen hallitus tekee päätöksen edistettävistä toimista. Tällä hetkellä Ruotsissa järjestetään normaalioloissa poliisin vapaaehtoistoimintaa, joka ei ole varsinaista viranomaistoimintaa.

Norja

Norjalla on käytössä täydennyspoliisijärjestelmä normaaliolojen vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloja varten. Norjalla on myös kodinturvajoukot, joka on sotilaallinen reservi ja joka voi tietyissä tilanteissa tukea poliisia.

Viro

Virolla on vapaaehtoisista yksityisistä koostuva täydennyspoliisijärjestelmä, jossa vapaaehtoiset tulevat osaksi valtion organisaatiota suorittamaan julkisia hallintotehtäviä normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Tehtävät sisältävät esimerkiksi järjestyksen valvontaa, liikenteenohjausta ja ennaltaehkäiseviä tehtäviä. Poliisimiehen määräyksestä ja ohjauksessa täydennyspoliisi voi käyttää tiettyjä poliisin toimivaltuuksia. Järjestelmä on suosittu ja hyvin organisoitu. Vuonna 2023 täydennyspoliiseja oli 1200.

Virossa toimii myös kodinturvajoukko nimellä Kaitseliit, joka on hyvin olennainen osa maan puolustusjärjestelmää. Kaitseliit ei ole poliisin reservi, mutta se toimii läheisessä yhteistyössä poliisin, rajavartiolaitoksen ja pelastusviranomaisten kanssa erityisesti kriisitilanteissa.

Tanska

Tanskalla on vapaaehtoisuuteen perustuva poliisin kodinturvajoukko, joka toimii normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Joukolla on rajoitettu poliisin toimivalta, ja se auttaa muun muassa liikenteenohjauksessa, kadonneiden henkilöiden ja esineiden etsinnässä sekä rikospaikkojen vartiointissa ja järjestyksen ylläpitämisessä tapahtumissa. Erityisapu (ei normaalioloissa) poliisille sisältää mahdollisen voimankäytön siviilejä kohtaan.

Alankomaat

Alankomaissa on vapaaehtoisista poliiseista koostuva järjestelmä, jotka työskentelevät normaalioloissa yleistä järjestystä ja turvallisuutta ylläpitävissä tehtävissä aina poliisin tukena, esimerkiksi suurissa yleisötapahtumissa ja tieliikenteen valvontatapahtumissa ja kiinniotettujen kuljetuksissa. Joissakin kaupungeissa on myös järjestyksenvalvojia (järjestyspoliiseja), jotka valvovat yleistä järjestystä ja tekevät poliisin kanssa yhteistyötä. Järjestyksenvalvojat eivät ole virallisia poliiseja eikä heillä ole poliisin toimivaltuuksia.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa on vapaaehtoisuuteen perustuva poliisin apuna toimiva järjestelmä, joka toimii normaalioloissa. Näillä poliiseilla on samat toimivaltuudet kuin poliiseilla, ja he tukevat vakituksia poliiseja eri tehtävissä, kuten tapahtumien turvallisuuden ja yleisen järjestyksen valvonta, rikostutkinta, kansalaisten auttaminen. He saavat koulutuksen, joka on suunniteltu vastaamaan poliisien koulutusta. Järjestelmä perustuu vapaaehtoisuuteen.

Iso-Britanniassa toimii myös ns. Police Community Support Officers (PCSO) reservi, jotka ovat palkallisia, univormupukuisia henkilöitä osana poliisin henkilökuntaa. Heillä ei ole oikeuksia pidättää henkilöitä tai kantaa asetta, ja heidän toimivaltansa on muutenkin rajallinen. Reservi perustettiin lisäämään poliisitoiminnan näkyvyyttä ja läsnäoloa ja torjumaan pienrikollisuutta ja epäsosiaalista käyttäytymistä.

6 Lausuntopalaute

6.1 Johdanto

Lausunnon antoivat Ahvenanmaan maakuntahallitus, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Kansallisarkisto, oikeusministeriö, Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisihallitus, puolustusministeriö, Rajavartiolaitoksen esikunta, suojelupoliisi, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto, syyttäjälaitos, valtiovarainministeriö sekä yksityinen henkilö. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.

Lausunnon antaneista Poliisihallitus, Poliisiammattikorkeakoulu, valtiovarainministeriö, Rajavartiolaitos, puolustusministeriö, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto sekä syyttäjälaitos pitivät esitystä kannatettavana useasta eri näkökulmasta, kuten heikentyneen turvallisuustilanteen ja turvallisuusympäristön äkillisten muutosten vuoksi, suuria poliisiresursseja edellyttäviin häiriötiloihin varautumisen ja poikkeusolojen varalta sekä rikosvastuun toteutumisen kannalta, kun reservi vähentäisi painetta siihen, että poliisi joutuisi poikkeusoloissa siirtämään henkilöstä rikostutkintatehtävistä tehtäviin, joita reservi voisi hoitaa. Rajavartiolaitos katsoi poliisin reservin vertautuvan jo olemassa olevaan rajavartioiden reservin käyttöä koskevaan lainsäädäntöön. Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa poliisin voimavarojen turvaamista pidettiin tärkeänä tavoitteena, kuitenkin niin, että ensisijaisesti pitäisi huolehtia siitä, että poliisi voi hoitaa omat tehtävänsä mahdollisimman hyvin turvautumatta reserviin. Yksityishenkilön lausunnossa pidettiin myös tätä näkökulmaa esillä ja suhtautuminen poliisin reserviin oli yleisen

negatiivinen. Suojelupoliisin ja puolustusministeriön lausunnot koskivat poliisivirkaisten henkilöiden käyttöä osana reserviä ja yhteensovittamista yhtäältä puolustusvoimien reservivarausten ja toisaalta Suojelupoliisin tehtävanhoidon kannalta. Lausuntopalautteen yksi keskeinen teema oli reservin käyttöönottilanne, ja erityisesti normaaliolojen vakavan häiriötilanteen käsite ja sen määrittelemine. Aukotonta etupainotteista määrittelyä ei kuitenkaan pidetty Poliisihallituksen mukaan mahdollisena, vaan hallituksen esimerkit tarjosivat hyviä esimerkkejä tulkintatilanteista. Eduskunnan oikeusasiamiehen ja yksityishenkilön lausunnoissa toivottiin perustelujen esimerkkeihin täsmennystä sen osalta, miten poliisin reservi olisi parantanut hallituksen esityksessä mainittujen eri tilanteiden hoitamista. Lausunnoissa nostettiin myös esille tarve sitoa reservin käyttö välttämättömyyteen. Yksityishenkilö nosti esille myös oikeasuhtaisuuden kriteerin. Toinen keskeinen teema oli poliisin reserviä koskeva päätöksentekotas. Useassa lausunnossa kysyttiin, miten hallituksen esitys eroaa reservipoliisia koskeneen rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp päätöksentekotasosta (valtioneuvosto) ja toivottiin esityksen selkiyttämistä perusteluissa ja sääätämisjärjestysperusteluissa sen osalta, miksi päätöksentekotas ei olisi valtioneuvosto. Osassa lausuntoja (esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen lausunto) edellytettiin myös selkiyttämään sääntelyn suhdetta perustuslakiin, oliko sitä arvioitava perustuslain 124 §:n vai hallinnon lainalaisuutta koskevan 2:3 §:n ja virkavastuuta koskevan 118 §:n valossa. Poliisihallitukselle sisäministerin päätöksentekotas oli selkeä, sillä sisäministeri vastaa poliittisella tasolla Suomen sisäisestä turvallisuudesta ja muutenkin sisäministerin suora keskusteluyhteys poliisiylijohtajaan nähtiin päätöksentekotasoa puoltavana seikkana. Kolmantena keskeisenä teemana lausuntopalautteessa oli reservipoliisin toimivalta, ja tältäkin osin edellytettiin sen selkiyttämistä, miten esitys eroaa rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mukaisen reservipoliisin tilanteesta. Huomionarvoista on myös se, että useassa lausunnossa (Poliisihallitus, oikeusministeriö, Suomen Poliisijärjestöjen liitto) pohdittiin, soveltuuko reservipoliisi osaamisensa ja kokemuksensa perusteella suoraan häiriötilanteissa tehtävään operatiiviseen kenttätööhön, kuten suuri ja pitkäkestoinen mellakka. Sen vuoksi pidettiin tärkeänä arvioida, olisiko reservipoliisin työpanosta voitava poliisiyksikkökohtaisesti suunnata sellaisiin tehtäviin, joista voidaan vapauttaa vakinaista henkilöstä. Erityisesti opiskelijoiden osalta pidettiin tärkeänä riittävän koulutuksen saamista reservitehtäviin ja katsottiin, että Poliisiammattikorkeakoulu antaa hyvät perusteet lähteä harjoittelemaan poliisin työtä harjoitteluajanjakson ajaksi ohjattuna. Suomen Poliisijärjestöjen liitto nosti myös sen keskeisen seikan, että poliisin reserviä on ajateltu käytettäväksi merkittävässä yhteiskunnallisissa kriisitilanteissa, jolloin mahdollisuus joutua voimakeinojen kohteeksi tai joutua itse käyttämään voimakeinoja on kasvanut normaalitilanteesta ja tämä tulisi huomioida reservin käytössä.

6.2 Poliisin hallinnosta annettu laki

Lausuntopalautteen perusteella 15 k §:n tekstiin ja perusteluihin tehtiin useita täsmennyksiä. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnon perusteella pykälään ja perusteluihin sisällytettiin välttämättömyyskriteeri poliisin reservin käyttöönotolle. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja oikeusministeriön lausunnon johdosta perusteluihin täsmennettiin poliisin reservin käyttöönoton kynnystä, tilapäisyyttä normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa, normaaliolojen vakavan häiriötilan sisältöä sekä sääntelyn suhdetta virka-apujärjestelyihin. Viimeksi mainittujen tahojen ja valtiovarainministeriön lausuntojen perusteella sisäministerin päätöksentekovaltaa poliisin reservin käyttöönoton ja käytön päättämisen osalta täsmennettiin perusteluissa poliisiorganisaation operatiivisena päätöksenä sekä vertaamalla päätöksentekotasoa Rajavartiolaitoksen reservin tapauksessa. Poliisihallituksen määräyksenantovallasta lisättiin oikeusministeriön lausunnon johdosta säännös, jota täsmennettiin perusteluissa. Poliisin reservin rekisteriä koskevaa sääntelyä täsmennettiin oikeusministeriön lausunnon johdosta pykälätasolla ja perusteluissa. Erityisesti

täsmennettiin Poliisihallituksen rekisterinpitoa, kansallisen liikkumavaran käyttöä ja riskiperusteista lähestymistapaa, henkilötunnuksen sääntelyä sekä henkilön omaa ilmoittautumista poliisin reserviin, tietojen hankintaa henkilöltä itseltään, ilmoittautumisen peruuttamista ja ilmoittautumisen voimassaolon vuosittaista tarkistamista. Samassa yhteydessä tarkennettiin henkilötietojen käsittelyn oikeusperustaa. Koska poliisin reservin rekisteripito on hallituksen esityksessä osoitettu lakisääteisesti Poliisihallitukselle, henkilötietojen käsittelyn ensisijainen oikeusperusta on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Kansallisarkiston lausunnon perusteella perusteluja täsmennettiin henkilötietojen rekisteristä poistamisen osalta ja viittaamalla arkistolakiin yleislakina. Suomen Poliisijärjestöjen Liiton lausunnon perusteella perusteluihin kirjattiin poliisin eroamisistä ja virkasuhteen jatkamisesta henkilön suostumuksella enintään kaksi vuotta.

Lausuntopalautteen perusteella 15 l §:ään tehtyt muutokset tehtiin pääasiallisesti oikeusministeriön ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausuntojen perusteella. Pykälän 2 momentti poistettiin tarpeettomana. Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 15 § 2 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuus arvioidaan riittäväksi poliisin reserviin edellytettävää koulutusta koskevan asetusmuutoksen tekemiseksi. Myös 3 momentti muutettiin 2 momentiksi ja sisällöltään siten, että siihen otettiin informatiivinen viittaus poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla annettuun täydentävään sääntelyyn, joka koskee oikeutta kantaa ja käyttää voimakeinovälineitä ja jota sovelletaan myös reservipoliisiin. Pykälän 4 momentti muuttui 3 momentiksi, ja siinä täsmennettiin sitä, miten Poliisihallitus varmistaa reservipoliisin osaamisen ajantasaisuuden viittaamalla 1–2 momentin säädösperusteisiin edellytyksiin sekä vuosittaiseen täydennyskoulutukseen, josta Poliisihallituksen 15 k §:n 2 momentin nojalla annettavassa määräyksessä ohjeistetaan tarkemmin. Poliisin virkaan nimitettävän henkilön kelpoisuusvaatimuksia koskeva momentti poistettiin tarpeettomana. Yksityiskohtaisiin perusteluihin tehtiin pykälämuutosta koskevat vastaavat täydennykset. Erityisesti täsmennettiin sitä, miten Poliisihallitus käytännössä hoitaa sille 3 momentissa säädetyn velvoitteen. Suomen Poliisijärjestöjen Liiton lausunnon perusteella täsmennettiin perusteluja reservipoliisin täysimääräisen koulutuksen merkityksestä.

Lausuntopalautteen perusteella 15 m §:ä ja sen perusteluja täsmennettiin useilta kohdin. Pykälän 1 momentin 2 virke poistettiin oikeusministeriön lausunnon johdosta tarpeettomana, sillä välttämättömyyskriteeri sisältyy jo poliisin reservin käyttöönoton arviointiin. Samaan momenttiin lisättiin oikeusministeriön lausunnon johdosta se, että reservipoliisi nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen. Pykälän 3 momenttiin lisättiin sallittuihin voimankäyttövälineisiin Poliisihallituksen lausunnon perusteella teleskooppipatukka, jolloin sallitut voimankäyttövälineet vastaavat vartijoille ja eduskunnan turvahenkilöille sallittuja voimankäyttövälineitä. Pykäläjärjestys muutettiin oikeusministeriön ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnoissaan esittämien kommenttien johdosta siten, että nimeämisestä koskeva momentti siirrettiin ennen toimivaltasääntelyä koskevia momentteja.

Perusteluihin täsmennettiin eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnon johdosta tarkemmin sitä, että reaaliaikaisella johdolla tarkoitettaisiin poliisin johtamisjärjestelmän mukaista poliisitoimintaa suoritusvastuussa olevan poliisimiehen johdossa ja tämän toiminnan sisältöä. Perusteluihin täsmennettiin Poliisihallituksen, oikeusministeriön ja Suomen Poliisijärjestöjen Liiton lausuntojen johdosta se, että reservissä oleville osoitetaan reservin tehtävä ensisijaisesti henkilön nykyisen osaamisen ja koulutustason mukaisesti, mikä tarkoittaa tapauskohtaista harkintaa siitä, osoitetaanko henkilö itsenäistä harkintavaltaa laajasti sisältäviin poliisin tehtäviin vai vakinaista poliisia avustaviin tehtäviin. Harkinnassa otetaan huomioon myös poikkeuksellisen tilanteen luonne sekä työturvallisuusnäkökohdat, jolloin reservipoliisin käyttö voi olla perustellumpaa vakinaista henkilökuntaa erityistilanteen edellyttämiin tehtäviin vapauttaen. Oikeusministeriön lausunnon perusteella määräaikaiseen virkasuhteeseen

nimittämistä ja siihen liittyviä seikkoja (turvallisuusselvitys ja nimikirja) täsmennettiin perusteluihin.

Oikeusministeriön lausunnon johdosta 15 n § poistettiin tarpeettomana, sillä poliisilain mukaisia toimivaltuuksia käyttävien poliisin reservin virkasuhteisten henkilöiden virkavastuu, vaitiolo-velvollisuus- ja oikeus sekä vahingonkorvauskysymykset johdettaisiin poliisilaista henkilön virka-asemasta johtuen. Virkavastuu kattaa myös rikosoikeudellisen virkavastuun. Tätä koskeva täsmennys tehtiin 15 m §:n perusteluihin, johon lisättiin syyttäjälaitoksen lausunnon perusteella myös täsmennys siitä, että reservipoliisin toimivallan käyttöön liittyvät mahdolliset rikosepäilyt on käsiteltävä esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Lakiehdotukseen tehtiin lausuntopalautteen perusteella myös muita täsmennyksiä. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnon perusteella poliisin hallinnosta annettua lakia koskevaa sääntelykokonaisuutta täsmennettiin merkittävästi sekä pykälissä että perusteluissa selventämällä, milloin on kyse vapaaehtoisten rekisteriin kirjatuista henkilöistä ja milloin kyse määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitetyistä reservipoliiseista sekä tekemällä useita kielellisiä korjauksia. Myös Poliisiammattikorkeakoulun kieliasua koskevat korjaukset otettiin huomioon. Ahvenanmaan maakuntahallituksen lausunnon perusteella Ahvenanmaata koskevasta arvioinnista poistettiin valtakunnan poliisin virka-avun tulkintaa koskeva virke sekä tehtiin ruotsinkieliseen versioon maakuntahallituksen nimeä koskeva kielellinen korjaus. Vaikutustenarviointia täsmennettiin Poliisihallituksen lausunnon perusteella reservipoliisien vakuutusturvan osalta sekä puolustusministeriön lausunnon perusteella liittyen sotilaskurinpitolain ja sotilastiedustelulain ja hallituksen esityksen väliseen suhteeseen ja VAP-varauksiin.

Säätämisyjärjestysperusteluja täsmennettiin eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian, Poliisihallituksen ja syyttäjälaitoksen lausuntojen perusteella täsmentämällä selkeästi seuraavat kokonaisuudet: reservipoliisin oikeudellinen asema osana poliisiorganisaatiota, poliisin reservin käyttötilanteet, reservipoliisin tehtävät, toimivalta ja kelpoisuus (suhteessa PL 2:3 §, 119.2 §, 125 §); poliisin reservin käyttöönottoon ja käytön päättämiseen liittyvä päätöksentekotasoa (suhteessa PL 67 §); Poliisihallituksen määräyksenantovalta (suhteessa PL 80 §) ja virkavastuukysymykset (suhteessa PL 118 §).

Oikeusministeriön ehdotusta siitä, että lakiehdotuksen mukainen voimankäyttövälineiden sääntelyviittaus olisi siirretty asetustasolta lain tasolle, ei otettu huomioon, sillä nykyinen voimankäyttövälineiden sääntely arvioitiin riittäväksi poliisin, myös poliisin reservin, osalta. Lausuntopalautteessa tuotiin esiin valmiuslain kokonaisuudistus ja esityksen mahdollinen riippuvuus siitä. Valmiuslaissa säädetään toimivaltuuksien käyttöönottonettelystä, jossa on kyse poikkeusolojen toimivaltakokonaisuudesta. Poliisin reserviä koskeva hallituksen esitys ei kuulu tähän kokonaisuuteen, vaan päätös reservin käyttöönotosta ja sen päättämisestä tehdään erillisesti, kun se on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi hallituksen esityksessä luetelluissa tilanteissa. Tämän vuoksi poliisin reserviä koskeva esitys ei ole riippuvainen valmiuslain kokonaisuudistuksesta, eikä siinä myöskään lisätä poliisin toimivaltuuksia. Normaaliolojen vakavaa häiriötilaa on täsmennetty perusteluissa muun muassa yksityiskohtaisen kattavan esimerkkiluettelon ja tilapäisyyden kriteerin keinoin. Poliisin voimavarojen riittämättömyys on kyllä keskeinen kriteeri poliisin reservin käyttöönotolle kaikissa hallituksen esityksen mukaisissa tilanteissa, mutta käyttöönotto ja sen päättäminen on sidottu välttämättömyyden kriteeriin eikä riittämättömiin voimavaroihin. Kysymyksessä ei siis ole lausuntopalautteessa esitetty kehäpäätelmä. Poliisin voimavarojen riittämättömyys on tullut esimerkiksi esiin vuonna 2015 ja 2022, jolloin eläkeläisiä ja poliisiopiskelijoita käytettiin poliisin tukena. Tätä koskeva teksti on lisätty 15 k §:n 3 momentin perusteluihin. Tilanteeseen vaikuttaa myös kansallisen ja kansainvälisen turvallisuusympäristön merkittävä muutos, jota on

käsitelty tämän lakiehdotuksen osiossa 2. Ensisijaisesti poliisi kuitenkin hoitaa tilanteet omilla resursseillaan. Jos tämä ei riitä, eikä virka-apu olisi riittävä tai käytettävissä, kysymystä poliisin reservin käyttöönotosta arvioidaan sen välttämättömyyden kannalta. Tämäkin on lisätty 15 k §:n 3 momentin perusteluihin. Lausuntopalautteessa tuli esiin myös oikeasuhtaisuuden kriteeri. Viranomaisen harkintaa ohjaa yleislakina hallintolaki (434/2003) ja siihen sisältyvät hallinnon keskeiset oikeusperiaatteet, kuten tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuuden periaatteet ja sen vuoksi oikeasuhtaisuutta ei ole nähty tarpeelliseksi sisällyttää hallituksen esitykseen erikseen. Muun lausuntopalautteen katsotaan tulleen huomioon otetuksi yllä olevilla muutoksilla.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Poliisin hallinnosta annettu laki

15 b §. Poliisihenkilöstön täydentäminen. Esityksessä ehdotetaan, että poliisin hallinnosta annetun lain 15 b § kumotaan. Asianomaisessa pykälässä on säädetty niin sanotusta täydennyspoliisijärjestelmästä, joka ei käytännössä ole toimintakykyinen eikä vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia.

15 k §. Poliisin reservi. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi, että poliisilla on reservi, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Poliisiopiskelijat muodostaisivat suurimman henkilöryhmän poliisin reservissä. Arviolta 400–500 opiskelijaa olisi käytettävissä reserviin. Poliisikoulutuksen saaneet henkilöt, jotka eivät työskentele poliisina, sisältää muualla kuin poliisihallinnossa työskentelevät henkilöt, poliisihallinnossa muussa kuin poliisin virassa työskentelevät henkilöt sekä eläköityneet poliisit. Poliisikoulutuksen saaneita muualla kuin poliisihallinnossa työskenteleviä on vuositason poistumana noin 130 henkilöä. Tähän lukuun sisältyvät myös poliisiopinnoista valmistuneet henkilöt, joita ei vielä ole nimitetty poliisin virkaan. Poliisihallinnossa työskenteleviä poliisikoulutettuja muussa kuin poliisin virassa on määrällisesti 115 (2025). Poliisihallinnossa muussa kuin poliisin virassa työskentelevät poliisikoulutuksen saaneet henkilöt olisivat nopeimmin rekrytoitavissa poliisin reserviä varten.

Poliisista eläköityy vuosittain noin 60–100 henkilöä. Kysymyksen tulevat vanhuuseläkkeelle siirtyvät henkilöt. Kyseinen ryhmä on potentiaalisesti rekrytoitavissa poliisin reserviin. Vuoden 2015 pakolaiskriisin aikana eläkeläisiä rekrytoitiin 25 henkilöä poliisin tueksi. Valtion virkamieslain 35 §:ssä säädetään eroamisistä yleisesti. Poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään poliisin osalta, että poliisimiehen eroamisikä on 68 vuotta, jollei virkasuhdetta poliisimiehen suostumuksella jatketa enintään kahdella vuodella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poliisin reservin käyttötilanteista. Reserviä voitaisiin käyttää 3 momentissa tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa tai puolustustilalaissa tarkoitettussa puolustustilassa, jos se on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Päätöksen poliisin reservin käyttöönotosta ja käytön päättämisestä tekisi sisäministeri.

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 12 §:n mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan asiat, joiden yhteiskuntapoliittinen tai taloudellinen merkitys sitä edellyttää. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3–8 §:ssä määritetään valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavat asiat. Valtioneuvoston ohjesäännön 9 §:n viittaussäännöksissä määritellään ministeriöille jäävä ratkaisovalta. Valtioneuvoston sisäministeriöstä antaman asetuksen (1056/2013) 4 §:n mukaan ministeriön virkamiehet ratkaisevat valtioneuvoston ohjesäännön 36

§:ssä säädettyjä muita kuin yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita sen mukaan kuin ministeriön työjärjestyksessä tai muualla säädetään. Sisäministeriön työjärjestyksestä annetun sisäministeriön asetuksen (1078/2013) 37 §:n mukaan ministeri ratkaisee ministeriössä päätettävät asiat, jollei ratkaisuvalltaa ole valtioneuvoston sisäministeriöstä antamassa asetuksessa tai tässä työjärjestyksessä annettu ministeriön virkamiehille. Kyseisen asetuksen 38 §:ssä säädetään virkamiesten ratkaisuvallasta, kun kyseessä eivät ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittävät asiat.

Poliisin reservin käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskeva ratkaisu on skaalaltaan yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti ministerin ratkaisuvalltaan kuuluva asia. Rauenneessa, reservipoliisia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 137/2018 vp) reservipoliisin käyttöönoton päätöksentekotasoksi esitettiin valtioneuvoston yleisistuntoa. Kuitenkin tämän lakiehdotuksen mukainen reservipoliisi eroaa rauenneen hallituksen esityksen reservipoliisista merkittävästi, sillä esityksen mukainen reservipoliisi on osa poliisin organisaatiota valmiudensäätelymekanismina, ja reservipoliisit toimivat poliisin määräaikaissa virkasuhteissa. Reservin käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskeva ratkaisu kuuluu sisäministerin toimivaltaan poliisiorganisaation toimintaa koskevana operatiivisena päätöksenä. Sisäministeri tekee päätöksen poliisiylijohtajan esityksestä. Ratkaisuvallta on rajattu välttämättömyyden kriteerillä ja normaaliolojen vakavan häiriötilanteen tilapäisyyden kautta.

Reservin käyttöönotto on viimesijainen ratkaisu, mikäli poliisin omat voimavarat eivät riittäisi. Lähtökohtaisesti poliisi pyrkii vastaamaan omin voimavarojen vakaviin häiriötilanteisiin. Poliisitoiminnan vuosittainen resurssi riittää normaalioloihin. Poliisin nykyiset, väkilukuun suhteutetut voimavarat ovat selvästi Euroopan pienimmät. Siten poliisin kyky vastata laajaa resurssia vaativiin tilanteisiin on paljolti alueellisesti ja ajallisesti pistemäinen. Mikäli voimakas resurssitarve esiintyy samanaikaisesti eri puolilla Suomea ja/tai on luonteeltaan pitkäkestoista, aiheuttaa tämä poliisin nykyisillä voimavaroilla pikaisesti resurssihaasteita erityisesti kasvukeskusten ulkopuolelle vaarantaen poliisilain 1 § 1 momentin mukaisten tehtävien hoitamisen ja vaikuttaen siten kansalaisten oikeusturvan toteutumiseen. Reservin käyttöönotto on myös viimesijainen ratkaisu, jos virka-apu ei olisi käytettävissä tai riittävää. Esimerkiksi asevelvollisuuslain 78 §:n mukaan asevelvollinen ei saa osallistua vaarallisten henkilöiden kiinnittämiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin tai muihin 1-3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Sen sijaan poliisin reservin määräraharesursoinnista päätetään valtioneuvostotasolla normaaliin tapaan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekotasoa. Tämä tarkoittaa sitä, että valtioneuvosto tekee päätöksen reservin kuluista, joista suurin osa muodostuu palkkakuluista. Samanlainen rahoitusjärjestely on voimassa Rajavartiolaitoksen reservin osalta.

Päätöksentekotason arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota Rajavartiolaitoksen reserviin. Rajavartiolaitoksen EVP-reservi on perustettu määräyksellä (RVL2222787/RVLDno-2021-3078). Virkamiehen viimeisin hallintoyksikkö vastaa virkamiehen rekrytoinnista EVP-reserviin. Nimittämisen määräaikaan virkasuhteeseen ja tehtävään määrittämisen tekee hallintoyksikön päällikkö valtion virkamieslain mukaisesti. Rajavartiolaain 34 d–g §:n ja Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:n ja 30 §:n mukaisesti palveluksessa olevia asevelvollisia ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen otettuja naisia sekä Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavia kadetteja sekä riittävän koulutuksen saaneita rajavartiijan peruskurssin opiskelijoita voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena. Päätös näiden henkilöryhmien käyttämisestä Rajavartiolaitoksen reservissä ei edellytä valtioneuvostotason päätöstä.

Momentissa säädettäisiin myös, että Poliisihallitus antaisi määräyksen reservin perustamisesta ja ylläpidosta. Kyseinen määräys annettaisiin välittömästi esitetyn lakimuutoksen voimaantulon jälkeen. Määräys sisältäisi poliisin reservin rekisteriä, koulutuksen järjestämistä ja täydennyskoulutusta, varustusta ja palvelussuhteen ehtoja ja virkasuhteeseen nimityksen kelpoisuutta koskevan yksityiskohtaisen ohjeistuksen poliisiyksiköille

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin se, mitä normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan. Kysymyksessä olisivat sellaiset poikkeukselliset, tilapäiset tilanteet, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei olisi mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin. Tällaiset tilanteet voisivat johtua laajamittaisesta maahantulosta, luonnonkatastrofeista, covid-19 -pandemian kaltaisista vakavista häiriöistä tai muusta vastaavan kaltaisesta tilanteesta, joka uhkaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja merkittävällä tavalla ja joissa poliisin olemassa olevia voimavaroja ei arvioida riittäväksi. Normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa ei ole julistettu poikkeusoloja tai puolustustilaa. Tällaisia tilanteita ovat olleet lähivuosina poliisin näkökulmasta esimerkiksi vuoden 2015 pakolaiskriisi, vuoden 2020 Uudenmaan sulkuperaatio, vuoden 2022 Ukrainan sotaan liittyvä maahantulo sekä vuoden 2023 Itärajan tilanne liittyen välineellistettyyn maahantuloon. Eläkkeellä olevia poliiseja käytettiin poliisin tukena vuonna 2015 ja poliisiopiskelijoita puolestaan vuonna 2022 maahantuloon liittyvissä tilanteissa. Uudenmaan sulkuperaatio edellytti Uudenmaalle johtavien liikenneväylien sulkemista. Poliisin omat resurssit (mukaan lukien muilta poliisilaitoksilta saadut resurssit) eivät riittäneet Uudenmaan sulkemiseen. Sulkuja piti olla maanteilla, lentoasemalla ja vesiliikenteessä sekä raideliikenteessä. Poliisi sai Puolustusvoimilta varusmiehiä liikenteenohjaustehtäviä varten, ja Rajavartiolaitos tuki poliisia vesiliikenteen valvonnassa. Massiivisesta virka-avusta huolimatta Uudenmaan sulku ei ollut täydellinen, koska valvontaa ei ollut maastossa eikä maakunnan rajan ylittävillä pikkuteillä. Itärajan vuoden 2023 maahantulon tilanteessa Rajavartiolaitos tarvitsi poliisilta joukkojenhallintasuorituskykyä. Tuen pitkäkestoisuus koetteli resurssin käyttämistä, koska liikkumavara suorituskyvyn käytössä on vähäinen.

Normaaliolojen vakava häiriötilanne voisi johtua yhteiskunnan kriittisiin toimintoihin, valtioelimiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistuvasta uhkasta, kuten terroristinen teko tai sen suunnittelu, laaja-alaisesta tai usealle paikkakunnalle ulottuvasta yleistä järjestystä tai turvallisuutta vaarantavasta tapahtumakokonaisuudesta, kuten mellakka tai järjestäytyneen rikollisuuden väkivaltainen laajeneminen, kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvasta laaja-alaisesta tai vakavasta häiriöstä, laajamittaisesta maahantulosta tai poikkeuksellisesta rajaturvallisuuden kuormitustilanteesta, sotilaallisen voiman käytöstä tai sen uhkasta tai muusta vaikutukseltaan vakavasta häiriötilanteesta, jolla olisi välitön vaikutus sisäiseen turvallisuuteen. Normaaliolojen vakavalle häiriötilanteelle olisi siten ominaista sen laaja-alaisuus, vakavuus ja poikkeuksellisuus, uhkan kohdentuminen merkittäviin yhteiskunnallisiin intresseihin sekä se, että sen vaikutukset realisoituisivat poliisin sektorilla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidossa.

Normaaliolojen vakavan häiriötilanteen määritelmää on käytetty myös muualla lainsäädännössä, kuten huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta annetun lain (107/2026) perusteluissa, joissa todetaan, että varsinaisista poikkeusoloista häiriötilanteet eroavat siinä, että viranomaisille ei tarvita erityistoimivaltuuksia eivätkä poikkeusoloja varten säädetyt valmiuslaki tai puolustustilalaki tule sovellettaviksi. Kyseiset tilanteet ovat vakavampia kuin häiriötilanteet mutta lievempiä kuin valmiuslain poikkeusolojen perustana olevat häiriötilanteet. Esimerkkeinä kyseisessä laissa mainitaan vakavat häiriöt, jotka kohdistuvat voimahuollon ja tietojärjestelmien toimivuuteen. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 281 §:n perusteluissa on myös käytetty normaaliolojen häiriötilanteita,

joina voidaan pitää hyvin erilaisia tapahtumia, jotka aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa haitallisia vaikutuksia yhteiskunnalle. Esimerkkeinä mainitaan muun muassa erilaiset luonnonkatastrofit, kuten äärimmäiset sääolosuhteet tai vakavat epidemiat, paikalliset tai valtakunnalliset suuronnettomuudet, ilkeävalta, rikollisuus tai terrorismitilanteet, vaikutuksiltaan haitalliset tietoturvaloukkaukset sekä lukuisat muut erilaiset yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvat uhkatilanteet, jotka eivät ole valmiuslaissa tarkoitettuja poikkeusoloja.

Häiriötilan tilapäisyyden arviointi tehdään tapauskohtaisesti ajallisen rajallisuuden (häiriötilan kesto voidaan arvioida lyhyeksi tai se on ennalta rajattu) ja sellaisen olosuhteiden objektiivisen ja kokonaisvaltaisen arvioinnin kautta, joka perustuu konkreettisiin ja tapauskohtaisesti käytettävissä oleviin tosiseikkoihin. Oikeuskirjallisuudessa tilapäinen järjestely on ajallisesti rajattu, tarkoituksellisesti väliaikainen ja olosuhteiden kokonaisarvioinnin perusteella pysyvyydeltään rajoittunut. Viranomaisen harkintaa ohjaa myös yleislakina hallintolaki ja siihen sisältyvät hallinnon keskeiset oikeusperiaatteet, kuten tarkoituksidonnaisuuden ja suhteellisuuden periaatteet.

Poliisin reservin käyttöönottokynnys on korkea, eikä reserviä käytetä poliisin vakinaisen resurssin sijaan. Reserviä käytetään poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisissa tehtävissä tilanteissa, joissa poliisin olemassa olevat voimavarat eivät ole riittävät ja joissa on tarpeen lisätä tilapäisesti toimivaltaisten poliisien määrää. Poliisin reservin käyttö on sidottu poikkeukselliseen häiriötilanteeseen ja välttämättömyyteen. Häiriötilanteen päättyessä peruste poliisin reservin käyttämiselle päättyy, mikä tarkoittaa sitä, että sisäministeri tekee päätöksen reservin käytön päättämisestä. Reservin käyttöönoton tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös mahdollisuus saada virka-apua Rajavartiolaitokselta tai Puolustusvoimilta. Virka-apujärjestely on ensisijainen vaihtoehto esityksessä tarkoitetuissa häiriötilanteissa, eikä poliisin reservillä ei ole tarkoitus korvata olemassa olevia virka-apujärjestelyjä vaan täydentää niitä viimesijaisena ratkaisuna tilanteissa, joissa virka-apua ei olisi saatavilla tai se ei olisi muuten riittävä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kysymyksessä olevassa tilanteessa. Poliisin reserviin nimitettävien henkilöiden määrä riippuu kysymyksessä olevasta tilanteesta ja reservin rekisteriin ilmoittautuneiden henkilöiden määrästä. Lakiehdotuksessa on arvioitu, että enimmillään tilanteen sitä edellyttäessä reserviin olisi nimitettävissä noin 400-500 henkilöä.

Ehdotetun pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimisi rekisterinpitäjänä. Poliisihallitus toimii rekisterinpitäjänä monelle valtakunnalliselle henkilörekisterille, kuten rekistereille, jotka sisältävät henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 2 luvussa tarkoitettuja tietoja. Poliisihallitus vastaa näiden tietojen käsittelystä, oikeellisuudesta ja säilytyksestä. Poliisihallituksen rekistereitä käyttävät muut poliisiyksiköt, ja Poliisihallitus antaa poliisiyksiköille tarvittavan ohjeistuksen henkilötietojen käsittelystä rekisterissä. Poliisin reservin rekisteri on yksi Poliisihallituksen rekisterinpitoon kuuluvista rekistereistä. Poliisihallitus ohjeistaa rekisteriä käyttävät poliisiyksiköt rekisterin henkilötietojen käsittelystä. Poliisin reservin rekisterin tapauksessa kyse ei ole yhteisrekisterinpitäjyydestä, kuten ei muissakaan Poliisihallituksen rekisterinpitoon kuuluvissa valtakunnallisissa rekistereissä.

Momentissa säädettäisiin myös, että 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ilmoittautua rekisteriin. Tällöin poliisin reservin rekisteriin kirjattaisiin henkilön nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Rekisterissä ei käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tässä momentissa tarkoitettu ilmoittautuminen voidaan peruuttaa henkilön oman ilmoituksen perusteella. Ilmoittautumisen voimassaolo tarkistettaisiin vuosittain.

Poliisin reserviin hakeutuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Siten 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ilmoittautua rekisteriin, mikä merkitsee henkilön käytettävissä oloa mahdollista reservipoliisiksi nimittämistä varten. Rekisteriin merkittävät tiedot hankitaan henkilöiltä itseltään. Henkilö voi peruuttaa ilmoittautumisensa omalla ilmoituksellaan. Poliisi poistaa henkilötiedot rekisteristä, mikäli henkilö on peruuttanut ilmoittautumisensa tai harkinnan perusteella, johon vaikuttaa esimerkiksi henkilön ikä, fyysinen kunto, terveys, nuhteettomuus sekä osallistumisaktiivisuus järjestettävään koulutukseen. Ilmoittautumisen voimassaolo tarkistettaisiin vuosittain. Ilmoittautuminen ja rekisteröinti poliisin reservin rekisteriin ei tarkoita vielä sitä, että henkilö olisi nimitetty reservipoliisiksi. Reservipoliisin nimittämisestä säädetään alla 15 m §:n 1 momentissa.

Rekisterin henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan yleisen tietosuojasetuksen ja tietosuojalain edellytyksiä. Rekisterin sisältämät henkilötiedot saisi säilyttää sellaisessa muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta, jonka jälkeen henkilötiedot olisi poistettava. Rekisteriin liittyvät tiedot poistetaan välittömästi sen jälkeen, kun rekisteröity henkilö peruuttaa ilmoituksensa olla käytettävissä poliisin reserviin. Jos henkilö ei täytä enää reserviin kuulumisen edellytyksiä, henkilötiedot poistetaan rekisteristä.

Tietojen poistaminen rekisteristä sen jälkeen, kun rekisteröity on peruuttanut ilmoituksensa tai ei enää täytä rekisteriin kuulumisen edellytyksiä, ei tarkoita tietojen lopullista hävittämistä eli tuhoamista, vaan niiden poistamista aktiivikäyttöisestä rekisteristä (KHO 2017:34). Yleinen tietosuojasetus ja tietosuojalaki sallivat poistettavaksi säädettyjen henkilötietojen säilyttämisen ja muun käsittelyn yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Tietojen arkistointia sääntelee arkistolaki (831/1994).

Lakiehdotuksessa käytettäisiin yleiseen tietosuojasetukseen perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa siltä osin kuin se sisältää erityissäännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelylle on oltava yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa tarkoitettu käsittelyn yleinen oikeusperuste. Hallituksen esityksessä henkilötietojen käsittelyä tehdään poliisin reservin rekisterissä (15 k § 4 mom.) sekä nimitettäessä henkilö reservipoliisiksi (15 m § 1 mom.). Henkilötietojen käsittelyperusteena on yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Sen mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, kun se on tarpeen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Ottaen huomioon että lakiehdotuksessa säädettäisiin poliisin tehtäväksi ylläpitää rekisterinpitäjänä reservin rekisteriä ja reservipoliisin nimittämisestä, hallituksen esityksessä tarkoitettujen henkilötietojen ensisijainen käsittelyperuste olisi 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

Tietosuojasetuksen III luvussa säädetään rekisteröidyn oikeuksista. Henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat rekisteröidyn oikeudet määräytyvät osittain käsittelyn oikeusperustan mukaan. Asetuksen 17 artiklan mukaista oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta, kun henkilötietoja käsitellään rekisterinpitäjään sovellettavaan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan, käsittelyä edellyttävän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai jos käsittely tapahtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten. Asetuksen 20 artiklassa säädettyä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen puolestaan sovelletaan vain käsittelyyn, joka perustuu suostumukseen tai sopimukseen. Lisäksi 21 artiklan mukainen oikeus vastustaa tietojen käsittelyä kattaa ainoastaan käsittelyn, joka perustuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen, rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttöön tai rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutetun edun toteuttamiseen. Poliisi käsittelee reservin rekisterin henkilötietoja lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi, joten käsittelyyn ei sovelleta asetuksen 17 artiklaa, 20 artiklaa tai 21 artiklaa.

Henkilötietojen käsittely ei voi perustua suoraan edellä mainittuun tietosuoja-asetuksen kohtaan, vaan artiklan 3 kohdan mukaisesti käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Koska asiaa koskevaa unionin lainsäädäntöä ei ole, poliisin reservin rekisterissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä on säädettävä kansallisessa lainsäädännössä. Virkasuhteeseen nimittämisen osalta sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain ja valtion virkamieslain säännöksiä, eikä täydentävää kansallista sääntelyä ole tarpeen antaa. Kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö poliisin reservin rekisterin osalta perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan, jonka perusteella tietosuoja-asetuksen säännöksiä voidaan mukauttaa antamalla erityisiä säännöksiä esimerkiksi käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, henkilötietojen luovuttamisesta ja käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Kansallisen sääntelyliikkumavaran käytössä on lisäksi noudatettava riskiperusteista lähestymistapaa. Kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetään hallituksen esityksessä säätämällä rekisterinpidosta, käsiteltävien tietojen tyypeistä, käyttötarkoituksesta, erityistilanteista (henkilötunnus) sekä suojatoimista.

Lakiehdotukseen sisältyvän sääntelyn välttämättömyyttä, oikeasuhtaisuutta ja riskiperusteista lähestymistapaa arvioidaan jaksossa 12.

15 l §. Koulutus. Pykälä on uusi. Lakiehdotuksen 15 l §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisin reserviin voitaisiin nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskeva kokonaisuudet. Tämän toiminnan laajuus olisi vähintään 45 opintopistettä.

Kyseinen 45 opintopistettä vastaa 1 215 tunnin opintojen laajuutta. Opintojen laajuus on huomattavasti suurempi kuin vartijoilta edellytettävä. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisen vartijan peruskoulutus on 120 tuntia ja väliaikaisen vartijan vastaava koulutus 80 tuntia. Vastaavasti järjestyksenvalvojien peruskurssin tuntimäärä on 40 tuntia. Poliisiopiskelijan reservikoulutuksen tarkoituksena on antaa täydet valmiudet reservipoliisina toimimiselle.

Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavalta reservipoliisilta edellytettävän koulutuksen sisältöä ja laajuutta täsmennetään Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 15 §:n 2 momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen (282/2014) muuttamisesta. Asetusehdotuksen tätä koskeva pykäläluonnos esitetään hallituksen esityksen liitteenä.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin informatiivisesti, että reservipoliisin oikeudesta kantaa ja käyttää voimankäyttövälineitä säädetään poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla annetuissa säännöksissä. Tällä viitataan poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) sääntelyyn. Kyseisen asetuksen 4 §:n mukaan poliisimiehellä ja muulla poliisihallinnon palveluksessa olevalla virkamiehellä on oikeus kantaa ja käyttää voimankäyttövälinettä vain, jos hän on saanut kyseisen voimankäyttövälineen käyttöön koulutuksen, osallistunut 3 §:ssä mainittuun ylläpitävään koulutukseen ja harjoitteluun sekä suorittanut voimankäyttövälineen tasokokeen.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Poliisihallitus varmistaa reservipoliisin osaamisen ajantasaisuuden 1 ja 2 momentin mukaisesti toteutettavalla koulutuksella ja vuosittaisella täydennyskoulutuksella.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Poliisiammattikorkeakoulu järjestää poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot Poliisiammattikorkeakoulun hallituksen hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesti. Poliisin reserviin kuuluvilta opiskelijoilta edellytettävät vähintään 45 opintopisteen laajuiset opinnot ovat osa poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja, jotka järjestetään Poliisiammattikorkeakoulun hallituksen hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesti. Poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan Poliisiammattikorkeakoulu vastaa voimankäytön peruskoulutuksesta, joka annetaan jokaiselle poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijalle ja joka sisältyy edellä mainittuun 45 opintopisteen laajuiseen reservipoliisiksi nimitettävältä opiskelijalta edellytettävään koulutukseen. Poliisihallitus voi määrätä yhden tai useamman poliisiyksikön järjestämään sisäministeriön asetuksessa tarkoitetun harjoittelun ja virka-aseen tasokokeen niille poliisin reserviin ilmoittautuneille henkilöille, jotka eivät ole Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoita tai poliisimiehen virassa. Muu poliisin reserviin kuuluville henkilöille annettava kertauskoulutus voidaan toteuttaa osana poliisin täydennyskoulutusta Poliisiammattikorkeakoulussa tai muussa Poliisihallituksen määräämässä poliisiyksikössä. Kun reservipoliisi on nimitetty määräaikaiseen virkasuhteeseen, hänen perehdyttämisestään tehtävään huolehtii asianomainen poliisiyksikkö.

15 m §. Nimittäminen, tehtävät ja toimivaltuudet. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että päätöksen poliisilaitoksen reservipoliisin tehtävään nimittämisestä tekee poliisilaitoksen päällikkö. Nimittävä viranomainen nimittää reservipoliisit valtion virkamieslain 9 §:n nojalla poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen henkilön suostumuksen perusteella. Nimittäispäätöksessä määrätään reservin virkapaikka ja tehtävän luonne. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö voitaisiin nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus ja osaaminen. Reservissä oleville osoitetaan reservin tehtävä ensisijaisesti henkilön nykyisen osaamisen ja koulutustason mukaisesti, mikä tarkoittaa aina tapauskohtaista harkintaa siitä, osoitetaanko henkilö laajasti itsenäistä harkintavaltaa sisältäviin poliisin tehtäviin vai vakinaista poliisia avustaviin tehtäviin.

Reservipoliisi on lähtökohtaisesti käytettävissä kaikkiin poliisilain 1 §:n 1 momentissa säädettyihin tehtäviin osaamisensa ja koulutustasonsa mukaisesti. Reservipoliisia käytetään poikkeuksellisissa tilanteissa, jolloin mahdollisuus joutua vastarinnan kohteeksi on kasvanut ns. normaalitilanteesta. Reservipoliisi ei välttämättä tai ainakaan kaikilta osin sovellu osaamisensa ja kokemuksensa perusteella suoraan erityistilanteen edellyttämiin tehtävään tehtäviin. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi suuri ja pitkäkestoinen mellakka. Reservipoliisia nimitettäessä ja reservipoliisin käytössä otetaan huomioon reservipoliisin käytettävyys tehtäviin, joista voidaan siirtää vakinaista henkilöstöä erityistilanteen edellyttämiin tehtäviin. Työturvallisuus varmistetaan lakisääteisesti sekä reservipoliisille että reservipoliisin kanssa työskenteleville.

Poliisiopiskelijat nimitetään nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n 2 momenttia muutetaan lisäten säännöksen se, että poliisiopiskelija voidaan nimittää nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisin reserviin. Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 31 §:n opintojen enimmäiskesto koskevalla muutoksella lisätään se, että poliisin reserviin nimittäminen ei vaikuta opintojen enimmäiskestoon. Poliisin reservissä toiminta luetaan opiskelijalle täysimääräisesti hyväksi hänen opintojensa aikana suoritettavaa harjoittelua.

Nimitettävän henkilön on täytettävä perustuslain 125 §:n ja virkamieslain mukaiset yleiset kelpoisuusvaatimukset, poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n mukaiset

kelpoisuusvaatimukset sekä yllä poliisin reservin 15 l §:n 1–2 momentin edellytykset. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitämisen yhteydessä tehdään poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä lähtökohtaisesti perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys. Poliisin reservin palvelukseen ottamisen nopeuttamiseksi voidaan erillisellä määräyksellä poiketa turvallisuusselvitykseen liittyvistä periaatteista. Poliisiopiskelijoilla on voimassa jo oleva turvallisuusselvitys. Määräaikaisesta nimityksestä reservipoliisiksi tehdään nimitys nimikirjalain (1010/1989) mukaisesti henkilön nimikirjaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että reservipoliisilla on oikeus käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiustilassa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Reservipoliisi on osa poliisia, eikä se ole poliisista erillinen järjestelmä. Reservipoliisi nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen. Reservipoliisin tehtävät ovat poliisin tehtäviä, joista säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Reservipoliisin käyttö on tilapäistä, ja se on sidottu välttämättömyyteen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan myös säädettäväksi poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin toimivaltuuksista. Näitä toimivaltuuksia käytettäisiin virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Reaaliaikaisella johdolla tarkoitettaisiin poliisin johtamisjärjestelmän mukaista poliisitoimintaa suoritusvastuussa olevan poliisimiehen johdossa. Suoritusvastuussa oleva poliisimies on esimerkiksi partionjohtaja tai tilannetta johtava poliisimies, joka poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) mukaisesti on alaisuudessaan toimivien poliisimiesten esimies. Reservipoliisi käyttäisi niitä toimivaltuuksia, joiden käytöstä suoritusvastuussa oleva poliisimies on esimiesroolissa päättänyt. Toimivaltuuksien käyttämistä välittömässä valvonnassa tarkoitettaisiin toimivaltuuksien käyttämistä siten, että suoritusvastuussa oleva poliisimies on fyysisesti läsnä tai esimerkiksi reaaliaikaisen viestintäyhteyden päässä. Käytännössä suoritusvastuussa oleva poliisimies olisi reservipoliisin kanssa samalla tehtävällä, mutta tehtävästä riippuen reaaliaikainen valvonta voisi tapahtua myös reaaliaikaisen viestintävälineen avulla.

Toimivaltasääntely vastaa poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n 2 momentin mukaista harjoittelua suorittavan poliisiopiskelijan toimivaltuuksia. Harjoittelussa oleva poliisiopiskelija toimii poliisin toimivaltuuksilla mutta virassa olevan poliisin ohjauksessa. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n 2 momenttia muutetaan siten, että poliisiopiskelija voidaan nimittää nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen myös poliisin reserviin. Reservipoliisin osaamisen minimitaso on määritetty yllä 15 l §:n 1–2 momentissa ja poliisiammattikorkeakoulutusta annettuun asetukseen tehtävällä poliisin reserviin vaadittavia opintoja koskevalla 5 a §:llä. Molemmat asetusluonnokset ovat lakiesityksen liitteenä.

Kun henkilö nimitetään reservipoliisiksi, hänelle osoitetaan hänen koulutustaan vastaava tehtävä ja toimivaltuudet. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö voidaan nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus. Tehtävät voivat sisältää perusoikeuksiin puuttumista. Poliisiopiskelijoilta edellytettävä koulutus sisältää kattavan perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin toimivaltuuksia ja operatiivisen toiminnan perusteita koskevan koulutuksen. Poliisiopiskelija myös käyttää toimivaltuuksiaan välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poliisin reserviin nimitetyn henkilön voimankäyttövaltuuksista. Siinä säädettäisiin viittauksella poliisilain voimankäytösääntelyyn,

että poliisin reserviin nimitetyn henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädettäisiin poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetylle henkilölle sallitut voimankäyttövälineet olisivat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.

Poliisin reserviin nimitetty henkilö voidaan varustaa henkilökohtaisella virka-aseella ainoastaan silloin, kun poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen 4 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälineet vastaavat sitä, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 18 §:ssä on säädetty vartijoiden voimankäyttövälineistä ja eduskunnan turvatoimista annetun lain (1421/2025) 19 §:n mukaisesti turvahenkilön voimankäyttövälineistä.

Poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä säädetään voimankäyttövälineiden käytöstä tarkemmin. Ampuma-aseen käytöstä säädetään 19 §:n 1 momentissa, seuraavasti: Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Voimakeinojen käytöstä ja rangaistusvastuun lievennyksestä säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6–7 §:ssä ja hätävarjelusta 4 luvun 4 §:ssä.

Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin osalta ampuma-aseen tarve johtuu poliisin laajasta tehtäväkentästä, jossa tilanteet saattavat muuttua hyvinkin nopeasti rauhallisesta jopa äärimmäisiä voimakeinoja vaativiin tilanteisiin. Ampuma-aseenkäyttötilannetta ei voida sulkea pois kategorisesti, mikäli tilanne kärjistyisi. Poliisin voimankäyttö on johdettua ja erityisesti aseenkäyttö on tarkoin normitettua. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanne huomioiden on mahdollista. Poliisin toimenpiteiden kohteena oleva henkilö ei käytännössä tee eroa, onko kyse reservipoliisista vai vakituksessa virassa olevasta poliisista. Oikeudeton hyökkäys edellyttää samanlaisia mahdollisuuksia puolustautua.

Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin koulutus on huomattavasti laajempi kuin yksityisen turvallisuusalan toimijoilla. Koulutus kattaa perus- ja ihmisoikeudet, poliisin tehtävät ja toimivaltuudet, operatiivisen toiminnan perusteet ja voimankäyttövälineiden koulutuksen. Poliisiopiskelijan koulutustausta antaa henkilölle hyvän perustan toimia reservipoliisina vastuullisesti, toimivaltuuksiensa nojalla perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Poliisilain mukaisia toimivaltuuksia käyttävien reservipoliisien virkavastuu, vaitiolovelvollisuus- ja oikeus sekä vahingonkorvauskysymykset johdettaisiin poliisilaista henkilön virka-asemasta johtuen. Virkavastuu kattaa myös rikosoikeudellisen virkavastuun. Reservipoliisin toimivallan käyttöön liittyvät mahdolliset rikosepäilyt on käsiteltävä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

7.2 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta

22 §. *Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.* Lakiehdotuksen 23 §:n mukaan poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisten poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneet henkilöt saisivat harkinnanvaraisen kelpoisuuden ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin ilman, että näiden olisi ensin suoritettava ammattikorkeakoulututkinto. Näin 22 §:n säännös aikaisempien poliisin

virkatutkintojen tuottamasta kelpoisuudesta ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin olisi tarpeeton. Koska Poliisiammattikorkeakoulun opettajilta vaadittaisiin kuitenkin edelleen korkeakoulututkinto, 22 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tuottama kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin rajattaisiin koskemaan vain Poliisiammattikorkeakoulussa opettajan tehtävään nimitettäviä poliiseja, jotka voisivat suorittaa poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon. Käytännössä opiskeluoikeus opettajille myönnettäisiin ilman valinta- ja soveltuvuuskoea.

23 §. *Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.* Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai soveltuvan korkeakoulututkinnon tuottamasta kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Säännöstä täsmennettäisiin siten, että soveltuvana ammattikorkeakoulututkintona tai soveltuvana korkeakoulututkintona pidettäisiin sellaista tutkintoa, joka tuottaa kelpoisuuden sisäisen turvallisuuden viranomaistehtäviin. Työkokemusvaatimus muutettaisiin vastaamaan ammattikorkeakoululain 25 §:n 3 momentin säännöstä.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin poliisin virassa vähintään kolmen vuoden kokemuksen saaneiden henkilöiden kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Pääsääntöisesti nämä henkilöt olisivat suorittaneet poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon, mutta kysymys voi myös muulla tavalla saadusta kelpoisuudesta poliisiksi. Tämän kohdan mukainen kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon edellyttäisi, että Poliisiammattikorkeakoulu katsoisi hakijalla olevan riittävät tiedot ja taidot opintoihin. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon edellyttämiä tietoja ja taitoja arvioitaisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 27 §:n mukaisessa valinta- ja soveltuvuuskokeessa.

31 §. *Opiskeluoikeus.* Pykälässä säädetään opinto-oikeudesta. Pykälän 2 momentissa säädetään opintojen enimmäisajasta ja sen poikkeuksista. Momenttiin ehdotetaan lisättävän uusi 4 kohta, jossa säädettäisiin siitä, ettei enimmäisaikaan lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.

Poliisin reservin toiminnassa lähtökohtana on se, että reservissä toimiminen luetaan opiskelijalle osaksi jäljellä olevia opintoja. Poliisin reservissä toimiminen ei siten vähennä opiskeluoikeuden kokonaiskesto.

7.3 Poliisilaki

1 luku Yleiset säännökset

10 §. *Virkapuku.* Poliisilain 1 luvun 10 §:n 3 momenttia muutetaan siten, että siitä poistetaan täydennyspoliisia koskeva maininta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Poliisin hallinnosta annettu valtioneuvoston asetus

Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (156/1996) 16 §:n 2 momentin mukaan poliisiopiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi.

Kyseiseen 16 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että poliisiopiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisin reserviin.

Asetusmuutoksella mahdollistetaan poliisiopiskelijoiden käyttäminen poliisin reservissä. Reservissä toiminta luetaan osaksi poliisiopiskelijan tutkintoon sisältyvää harjoittelua.

Poliisiammattikorkeakoulusta annettu valtioneuvoston asetus

Reservikoulutus

Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun asetukseen lisättäisiin uusi 5 a §, joka koskee poliisin reserviin nimitettävältä opiskelijalta vaadittavien opintojen yksityiskohtaisia tavoitteita. Pykälän mukaisesti poliisin ammattikorkeakoulututkintoon sisältyisi vähintään 45 opintopisteen laajuiset opinnot, joiden tavoitteena olisi antaa opiskelijalle käytännölliset perustiedot ja -taidot poliisin reservin tehtäviin (reservikoulutus).

Reservikoulutuksen tulisi sisältää seuraavat asiakokonaisuudet: 1) perus- ja ihmisoikeudet poliisin toiminnassa; 2) poliisin tehtävät ja toimivaltuudet; 3) poliisin reserviin kuuluvan opiskelijan tehtävät ja toimivaltuudet paikan ja alueen eristämisessä, henkilöllisyyden selvittämisessä, turvallisuus- ja turvatarkastuksen toimittamisessa, henkilön kiinniottamisessa ja paikalta poistamisessa sekä henkilötuntemerkkien ottamisessa ja henkilörekisteröinnissä; 4) voimakeinojen käyttäminen ja hätävarjelu; 5) työturvallisuus ja suojavälineet; 6) fyysisten voimakeinojen käyttö; 7) reservin tehtävissä sallittujen voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus; 8) poliisin viestijärjestelmien käyttö ja 9) poliisiajoneuvon kuljettaminen.

Toisen kotimaisen kielen taidon osoittaminen korkeakouluopinnoissa

Voimassa olevan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti ammattikorkeakoulututkinnon perusopintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle 7 §:ssä tarkoitettu kielitaito. Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella.

Lakiesityksen hyväksymisen jälkeen poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskeluoikeuden voisi saada henkilö, jolla ei olisi korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa. Poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneiden henkilöiden, jotka valitaan poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiksi, ei tarvitsisi enää täydentää edellä mainittuja tutkintoja poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi. Osalla poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiksi valittavilla henkilöillä ei ole suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun valtioneuvoston asetuksen (481/2003) mukaista todistusta Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 edellytetystä suomen tai ruotsin kielen taidosta. Koska voimassa olevan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentti koskee sanamuotonsa mukaisesti ainoastaan suomen tai ruotsin kielen taidon osoittamista ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa, on välttämätöntä muuttaa Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 1 momentin 4 kohtaa sekä valtioneuvoston asetuksen 7 §:ää siten, että siihen lisätään säädös suomen tai ruotsin kielen taidon osoittamisesta myös poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa.

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentti ei koske niitä opiskelijoita, jotka ovat saaneet koulusivistyksensä Ahvenanmaalla ja jotka on valtioneuvosto asetuksen (841/2000) nojalla vapautettu suomen kielen taidon osoittamisesta.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat pääosin voimaan 1.1.2027. Kelpoisuusvaatimuksia koskevat ehdotetut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 22–23 §:n muutokset tulisivat kuitenkin voimaan mahdollisimman pian. Tällöin tammikuussa 2027 aloittavan poliisin ylempi (AMK) -tutkinnon opiskelijavalintoja tehdessä olisi jo tiedossa, onko koulutukseen mahdollista hyväksyä myös henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet voimassa olevan lainsäädännön heiltä edellyttämää aiempaa korkeakoulututkintoa.

10 Toimeenpano ja seuranta

Poliisihallitus yhteistyössä poliisiyksiköiden kanssa seuraa poliisin reservin rekisterin hallintaa ja ylläpitoa ja vastaa poliisin reservin rekisteriin kuuluvien osaamisen vuosittaisesta ylläpitokoulutuksesta. Poliisiammattikorkeakoulu sisällyttää reservikoulutuksen päivitettyyn opetussuunnitelmaansa. Poliisiyksiköt raportoivat vuosittain Poliisihallitukselle reserviä koskevan tilannekuvan kannalta keskeisistä tekijöistä.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Ei ole.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Poliisin reservin käyttöönoton yhteydessä sen määräraharesursoinnista päätetään normaaliin tapaan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekoa.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lausuntokäytännössään perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana myös sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 51/2006 vp., s. 2/1). Julkisen vallan käytön tulee momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee aina olla palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp. s. 74/II). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. Toimivaltasääntely on valiokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 21/2024 vp, kappale 2, PeVL 51/2006 vp, s. 2/1 sekä PeVL 17/2025 vp).

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan

muutoin säätää asetuksella. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 119 §:n 2 momentti edellyttää, että viraston yleisistä perusteista säädetään lailla. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp, s. 175, PeVL 12/2004 vp, s. 3/I, PeVL 24/2018 vp sekä PeVL 49/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on käsitellessään hallituksen esitystä laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ottanut lausunnossaan 36/2024 vp kantaa Puolustusvoimien reserviläisen tehtäviin ja toimivaltuuksiin. Perustuslakivaliokunta on todennut, että sääntelyssä on kyse viranomaiselle osoitettujen toimivaltuuksien käytön järjestämisestä Puolustusvoimien sisällä, ja että reserviläiset ovat kiinteä, pysyväisluonteinen ja olennainen osa Puolustusvoimien organisaatiota.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (PeVL 20/2002 vp, s. 3/I, HE 1/1998 vp, s. 179/II ja PeVL 72/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 45/2014 vp) mukaan voimakeinojen käyttö henkilöä kohtaan merkitsee aina vakavaa puuttumista asianomaisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Voimaa ja siihen tarvittavia välineitä ei saa käyttää ilman lain tukea. Oikeudesta käyttää voimakeinoja ja voimankäyttövälineitä tulee siten olla riittävän täsmälliset säännökset laissa (ks. esim. PeVL 10/2006 vp, s. 4, PeVL 70/2002 vp, s. 5, PeVL 54/2001 vp, s. 5, PeVL 28/2001 vp, s. 3–4, PeVL 72/2018 vp).

Perustuslain 118 §:n 1 momentin 1. virkkeen mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Pykälän 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemisesta rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin laissa säädetään. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain säännökset hallinnon lainalaisuusperiaatteesta sekä valtion ja virkamiehen vastuusta ilmentävät virkamieshallinnon periaatetta (PeVL 19/1985 vp, s. 3/II). Virkavastuun on vakiintuneesti katsottu käsittävän sekä rikosoikeudellisen että vahingonkorvausoikeudellisen vastuun. Perustuslain 8 §:ssä säädetty rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää lain täsmällisyyteen kohdistuvan erityisen vaatimuksen. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkitö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että lain sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistavaa. Valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että perustuslain 118 §:n mukainen vastuu virkatoimista kohdentuu asianmukaisesti (PeVL 7/2019 vp, s. 7, PeVL 62/2018 vp, PeVL 70/2018 vp, PeVL 78/2018 vp sekä PeVL 23/2020 vp).

Perustuslakivaliokunta käsitteli lausunnossaan PeVL 72/2018 vp rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mukaista reservipoliisia. Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys eroaa merkittävästi aikaisemmasta hallituksen esityksestä. Hallituksen esityksen 137/2018 vp mukaiseksi reservipoliisiksi voitiin rekrytoida kuka tahansa silloisen hallituksen esityksen 3 §:n mukaisten löyhien kelpoisuusvaatimusten mukainen henkilö, joka olisi nimitetty määräaikaiseen virkasuhteeseen. Perustuslakivaliokunta piti järjestelyä reservipoliisin poliisista irrallisen aseman ja reservipoliisin väljien kelpoisuus- ja koulutusvaatimusten vuoksi selvästi poliisista erillisenä järjestelmänä.

Hallituksen esityksessä reservipoliisin koulutus ja kelpoisuus on ollut tärkeässä roolissa reservipoliisin tehtävien ja toimivallan kannalta. Reservipoliisi on joko saanut poliisin koulutuksen tai on suorittanut esityksessä säädetyn tai sitä suuremman määrän poliisin opintoja.

Esityksen koulutusta koskeva sääntelyn osalta on kiinnitetty erityistä huomiota perustuslakivaliokunnan lausuntoon 72/2018 vp, jossa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei rauennut hallituksen esitys 137/2018 vp mitenkään määritelty reservipoliisin koulutuksen sisältöä, ja silloisen esityksen olisi perustuslakivaliokunnan mukaan tullut sisältää vähintään yksityistä turva-alaa koskevan väliaikaisen vartijan koulutus, ja koulutus tulisi muuten johtaa poliisin ammattikorkeakoulututkinnon tutkintorakenteesta ja kattaa sieltä reservipoliisin tehtäviin ja toimenkuviin liittyvä osa-alueet ja täydentää lakiehdotusta koulutuksen sisällöstä ja laajuudesta. Käsiteltävässä hallituksen esityksessä on tehty nimenomaisesti näin. Reservipoliisiksi nimitettävän poliisiopiskelijan minimikoulutusvaatimus on huomattavasti vartijan koulutusta kattavampi. Lakiesitys sisältää Poliisin ammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta johdetun yksityiskohtaisen reservipoliisin vähimmäiskoulutusta koskevat sisältö- ja laajuusvaatimukset. Koulutus sisältää perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet.

Toisin kuin rauennut hallituksen esitys, tämän hallituksen esityksen mukainen reservipoliisi nimitetään poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen. Poliisiopiskelija nimitetään aina nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen. Rauenneen hallituksen esityksen kelpoisuusvaatimukset sidottiin valtion virkamieslain mukaisiin yleisiin kelpoisuusvaatimuksiin. Tämän hallituksen esityksen mukaisen reservipoliisin kelpoisuusvaatimukset johtuvat valtion virkamieslain ja perustuslain 125 §:stä sekä poliisin virkaan nimittämisen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:ssä. Poliisimieheksi koulutettaville asetetuista lisävaatimuksista säädetään poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä.

Reservipoliisi tulee aidosti osaksi poliisin valmiudensääntelymekanismia, ja tämän toteuttamiseksi poliisihallinto toteuttaa useita toimia, kuten reservin rekisterin perustaminen ja ylläpito, Poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelman uudistus sekä Poliisihallituksen ohjeistus poliisiyksiköille ja Poliisiammattikorkeakoululle poliisin reservin perustamisesta ja ylläpidosta, johon sisältyy muun muassa ohjeistus reservin rekisteristä, koulutuksen ja vuosittaisen ylläpitokoulutuksen vastuista, varustuksesta ja palvelussuhteen ehdoista. Rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mukaisella reservipoliisilla ei ollut vastaavaa kiinteää yhteyttä poliisihallintoon. Reservin rekisteristä, siihen ilmoittautumisesta, ilmoittautumisen voimassaolon tarkastamisesta vuosittain, ilmoittautumisen peruuttamisesta sekä henkilötietoluokista säädetään nyt yksityiskohtaisesti toisin kuin rauenneessa hallituksen esityksessä.

Rauenneen hallituksen esityksen mukaisen reservipoliisin käyttö oli sidottu tarpeellisuuteen. Normaaliolojen häiriötilanteissa tarvetta määritettiin siten, että se sidottiin sellaisiin poikkeuksellisiin tilapäisiin tilanteisiin, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei olisi mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin. Poikkeusoloihin tai puolustustilaan ei ollut liitetty vastaavaa rajoitusta. Rauenneen esityksen mukaiset reservipoliisin tehtävät ja toimivaltuudet olivat normaaliolojen häiriötilanteissa vähäisemmät, eikä niihin kuulunut poliisin toimivaltuuksia. Poikkeusoloissa ja puolustustilassa reservipoliisi olisi toiminut täysillä poliisin toimivaltuuksilla. Reservipoliisin toimivaltuuksien käyttö oli sidottu poliisimiehen apuna ja välittömässä ohjauksessa toimimiseen. Reservipoliisia käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskeva päätös olisi tehty valtioneuvostossa.

Hallituksen esityksen mukaista reservipoliisia voisi käyttää samalla tavalla poikkeusoloissa ja puolustustilassa. Normaaliolojen häiriötilalle on asetettu vakavuuden ja tilapäisyyden edellytykset. Poliisin reserviä käytettäisiin poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa olosuhteissa normaaliolojen vakavassa häiriötilassa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa. Käyttöönotosta ja käytön päättämisestä päättäisi sisäministeri ja määräraharesursoinnista

valtioneuvosto. Hallituksen esityksen mukainen reservipoliisi nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen poliisin tehtäviin, joissa voi käyttää poliisin toimivaltuuksia. Hallituksen esityksen mukaiset tehtävät ja toimivaltuudet ovat samat normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa. Hallituksen esitys sisältää kuitenkin useita toimivaltaan liittyviä rajoituksia. Toisin kuin rauenneessa hallituksen esityksessä, reservipoliisin käyttöönotolle asetetaan välttämättömyyskriteeri, mikä merkitsee reservipoliisin käyttöä viimesijaisena keinona poliisin voimavarojen turvaamiseksi. Hallituksen esityksen 15 k §:n perusteluissa esitetään yksityiskohtainen poliisitoiminnallinen esimerkkiluettelo normaaliolojen vakavista häiriötilanteista toisin kuin rauenneessa hallituksen esityksessä. Lakiehdotuksessa säädetään myös nimenomaisesti siitä, että reservipoliisiksi nimitettävä poliisiopiskelija voidaan nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on tarvittava koulutus. Poliisiopiskelijan osalta toimivaltuuksien käyttö, ml. voimankeinojen käyttö, on sidottu poliisin välittömään valvontaan ja reaaliaikaiseen ohjaukseen. Toisin kuin rauenneessa hallituksen esityksessä, hallituksen esityksen lähtökohtana on se, että reservi muodostetaan poliisikoulutuksen saaneista tai poliisiopinnoissa pitkällä olevista henkilöistä, jotka muodostavat osan poliisiorganisaatiota poliisin valmiudensääntelymekanismina poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa olosuhteissa.

12.2 Reservipoliisin kelpoisuus ja koulutus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi reservipoliisista koostuvasta poliisin reservistä, reservipoliisin koulutuksesta, nimittämisestä, tehtävistä ja toimivaltuuksista perustuslain 2 §:n 3 momentin ja 119 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla. Esityksen mukainen poliisin reservi eroaa huomattavasti kumottavaksi esitetyn poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n täydennyspoliisista sekä rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mukaisesta reservipoliisista, sillä poliisin reservi olisi kiinteä ja pysyväisluonteinen osa poliisiorganisaatiota. Toisin kuin poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n täydennyspoliisi tai rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mukainen reservipoliisi, nyt ehdotettava poliisin reservi muodostetaan poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina, jotka ovat ilmoittautuneet poliisin reservin rekisteriin ja jotka täyttävät reservipoliisin nimittämiseltä vaadittavat yleiset ja erityiset kelpoisuusvaatimukset. Yleiset kelpoisuusvaatimukset johtuvat perustuslain 125 §:stä sekä valtion virkamieslaista. Poliisin virkaan nimittämisen erityiset kelpoisuusvaatimukset johtuvat poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:stä. Poliisimieheksi koulutettaville asetetuista lisävaatimuksista säädetään poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä. Hallituksen esityksen mukainen reservipoliisi nimitetään poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen. Poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö nimitettäisiin määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen.

Perustuslakivaliokunta oli lausunnossaan 72/2018 vp pitänyt silloisen reservipoliisin poliisista irrallisen aseman ja väljien kelpoisuus- ja koulutusvaatimusten vuoksi ehdotettua järjestelmää poliisista erillisenä järjestelmänä ja kyseenalaisti ehdotetun virkasuhdejärjestelyn. Hallituksen esityksen mukainen reservi on kuitenkin osa poliisiorganisaatiota, ja se muodostuu poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä tai poliisiopiskelijoista, joiden koulutukselle ja vuosittaiselle ylläpitokoulutukselle on asetettu tarkat sisältö- ja laajuusvaatimukset ja vastuut poliisiorganisaatiossa. Poliisihallitus vastaa poliisin reservin koulutuksen ja osaamisen ajantasaisuudesta, ja käytännön koulutusvastuu on osoitettu Poliisiammattikorkeakoululle ja poliisiyksiköille. Poliisiopiskelijoiden osalta Poliisiammattikorkeakoulu päivittää opetussuunnitelmansa siten, että 1–3 moduulin opiskelijoiden koulutus täyttää lakiesityksen mukaiset tavoitteet. Käsitellessään hallituksen esitystä laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa perustuslakivaliokunta on ottanut lausunnossaan 36/2024 vp kantaa Puolustusvoimien reserviläisen tehtäviin ja toimivaltuuksiin. Perustuslakivaliokunta

on todennut, että sääntelyssä on kyse viranomaiselle osoitettujen toimivaltuuksien käytön järjestämisestä Puolustusvoimien sisällä, ja että reserviläiset ovat kiinteä, pysyväisluonteinen ja olennainen osa Puolustusvoimien organisaatiota. Siinä missä Puolustusvoimien reserviläiset ovat saaneet sotilaskoulutuksen (varusmieskoulutus), myös esityksen mukainen reservipoliisi on saanut, tai vaihtoehtoisesti suorittaa, poliisikoulutusta. Poliisin reservissä on Puolustusvoimien reserviä vastaavalla tavalla kysymys kiinteästä sekä pysyväisluonteisesta, erikseen käyttöön otettavasta poliisiorganisaation osasta poliisin valmiudensääntelymekanismina.

Lakiesitys sisältää poliisin reserviin nimitettävän poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön Poliisiammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta johdetun, koulutuksen sisältöä ja laajuutta koskevan sääntelyn. Perustuslakivaliokunta on korostanut toimivaltuuksien ja voimakeinojen käytön osalta myös asianmukaista koulutusta (esim. PeVL 67/2016 vp ja PeVL 19/2005 vp). Lakiesityksessä on kiinnitetty erityistä huomiota perustuslakivaliokunnan lausuntoon 72/2018 vp rajanvetona siihen, mitä laadullisia ja määrällisiä vähimmäisvaatimuksia koulutuksella tulee olla, kun julkinen hallintotehtävä annetaan muulle kuin viranomaiselle. Kyseisessä lausunnossa perustuslakivaliokunta edellytti, että reservipoliisin koulutukseen olisi sisällytettävä ainakin yksityistä turva-alaa koskevan väliaikaisen vartijan koulutus. Vastaavasti edellytettiin, että koulutus tulisi johtaa muilta osin poliisin ammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta ja kattaa sieltä reservipoliisin tehtäviin ja toimenkuviin liittyvät osa-alueet. Hallituksen esitys lähtee siitä, että reservipoliisin vähimmäiskoulutusvaatimuksen on oltava huomattavasti laajempi kuin mitä perustuslakivaliokunta on edellyttänyt lausunnossaan 72/2018 vp, sillä koulutuksen on luotava pätevyys nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen nimittämiseksi. Hallituksen esityksen mukainen, poliisin reserviin nimitettävän poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön koulutus sisältää perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Näitä täsmennetään yksityiskohtaisesti poliisiammattikorkeakoulusta annettuun asetukseen tehtävällä koulutussisällöllä koskevalla sääntelyllä. Asetusehdotus on hallituksen esityksen liitteenä. Esityksen mukainen reservipoliisin koulutuksen sisältö ja laajuus eroaa siten huomattavasti perustuslakivaliokunnan lausunnon 72/2018 vp kohteena olleen hallituksen esityksen 137/2018 vp sisällöstä. Kumottavaksi esitetyn poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n täydennyspoliisin osalta ei ole voimassa koulutusta koskevaa sääntelyä ollenkaan.

12.3 Reservipoliisin toimivaltuudet ja virkavastuu

Täydennyspoliisia koskevassa lausunnossaan (PeVL 67/2010 vp) perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota, ettei hallituksen esityksessä rajoitettu millään tavoin täydennyspoliisin toimivaltuuksia ja kiinnitti huomiota perustuslain 124 §:ään, jossa rajoitetaan merkittävä julkisen vallan käyttö vain viranomaiselle kuuluvaksi. Vastaavasti lausunnossaan 72/2018 vp, perustuslakivaliokunta korosti, että rauenneen hallituksen esityksen mukaiset toimivaltuudet (5–6 §:ssä) olivat aivan liian laajat ja vastoin perustuslain 124 §:ää, kun reservipoliisi olisi voinut suorittaa poikkeusoloissa ja puolustustilassa kaikkia poliisin tehtäviä ja käyttää poliisin toimivaltuuksia, joihin hän oli saanut koulutuksen. Vastaavasti samoilla edellytyksillä ampumaseen käyttöä koskenut 8 § tuli poistaa tuolloisesta hallituksen esityksestä 137/2018 vp. Perustuslakivaliokunta on lausunut myös asevelvollisten ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten käyttämisestä Rajavartiolaitoksen reservissä tarkastellen asiaa perustuslain 127 §:n eikä 124 §:n valossa (PeVL 6/2018 vp). Perustuslakivaliokunta katsoi, että asevelvollisia voitiin määrätä puolustusvoimille sinänsä kuulumattomiin mutta luonteeltaan maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta edistäviin lyhytkestoisiin tehtäviin (ks. myös PeVL 9/2007 vp). Perustuslakivaliokunta piti Rajavartiolaitoksen reservin tehtäviä luonteeltaan asevelvollisille sopivina ja katsoi, että tehtävien voitiin arvioida edistävän asevelvollisten koulutusta (PeVL 6/2018 vp). Tämän lisäksi rajavartiolain 34 g §:n mukaan kadetteja ja

rajavartijan peruskurssin opiskelijoita voidaan myös käyttää Rajavartiolaitoksen reservissä. Rajavartiolaitoksen reservissä toimivien asevelvollisten, vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien sekä rajavartiolain 34 g §:n nojalla reservissä toimivien henkilöiden tehtävät ja toimivalta ovat rajattuja.

Hallituksen esityksen mukaista reservipoliisia tulee tarkastella perustuslain 2:3 §:n nojalla eikä perustuslain 124 §:n tai 127 §:n nojalla. Toisin kuin kumottavaksi esitetyn poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n mukainen täydennyspoliisi, rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp tai rajavartiolain 34 d–g §:n mukainen reserviläinen, hallituksen esityksen mukaisella poliisin virkasuhteeseen nimitetyllä reservipoliisilla on poliisin tutkinto tai poliisin ammattikorkeakoulututkinnosta johdettu määrä poliisin opintoja. Reservipoliisin toimivaltuudet ovat samat normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa, ja ne liittyvät poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseen. Reservipoliisilla on oikeus käyttää poliisin toimivaltuuksia, joista säädetään poliisilain 2 ja 3 luvussa. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön nimittäminen reservipoliisiksi on rajattu esityksessä vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on tarvittava koulutus. Reservissä oleville osoitetaan reservin tehtävä ensisijaisesti henkilön nykyisen osaamisen ja koulutustason mukaisesti, mikä tarkoittaa aina tapauskohtaista harkintaa siitä, osoitetaanko henkilö laajasti itsenäistä harkintavaltaa sisältäviin poliisin tehtäviin vai vakinaista poliisia avustaviin tehtäviin. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin toimivaltuuksien käyttö on myös rajattu siten, että niitä voidaan käyttää virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Valvonta ja reaaliaikainen johto koskee myös voimakeinojen käyttöä. Kuten PeVL 6/2018 vp todettiin asevelvollisten osalta, reservipoliisiksi nimitetyn 4–7 moduulin poliisiopiskelijan toiminta reservissä edistää poliisiopiskelijan koulutusta, sillä reservissä toiminta luetaan osaksi poliisiopiskelijan opintoihin kuuluvaa harjoittelua. Tälläkin hetkellä moduulin 8–10 opiskelijoiden opintoihin kuuluu noin vuoden mittainen harjoittelu, jolloin heidät nimitetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n 2 momentin nojalla opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi määräaikaisen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisilain 1 luvun §:n tehtävien suorittamiseen ja poliisiin toimivaltuuksilla virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aseain 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Reservipoliisin voimankäyttövälineiden kantamisesta ja käyttämisestä säädetään poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen 3–4 §:ssä, mikä tarkoittaa ampuma-aseyppien ja muiden voimankäyttövälineiden käyttökoulutusta vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä ampuma-aseiden vuosittaista tasokoetta. Poliisiopiskelijoiden osalta voimankäyttövälineiden ja käytön edellyttämän koulutuksen laajuus olisi 1,5 opintopistettä eli 40 tuntia, mikä vastaa tälläkin hetkellä poliisin opintoihin kuuluvaa voimankäyttövälineiden koulutusta määrällisesti ja laadullisesti. Reserviin nimitettävän opiskelijan reservikoulutuksen laajuus on yhteensä 45 opintopistettä eli 1215 tuntia. Koulutus on huomattavasti laajempi kuin esimerkiksi mitä vartijoilta (120 h), väliaikaisilta vartijoilta (80 h) tai järjestysmiehiltä (40 h) edellytettävä koulutus on. Vartijoiden ampuma-asekoulutus kestää vain 24 tuntia.

Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälineet vastaavat sitä, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 18 §:ssä on säädetty vartijoiden voimankäyttövälineistä ja eduskunnan turvatoimista annetun lain 19 §:ssä turvahenkilöiden voimankäyttövälineistä ja niiden käytöstä. Ampuma-aseen käyttöä koskeva sääntely poliisin ja eduskunnan turvahenkilöiden osalta vastaavat toisiaan. Vartijoiden ampuma-aseen kantaminen rajoittuu erityistilanteisiin henkivartija- tai arvokuljetustehtävissä sekä huomattavan yleisen edun

kannalta merkittävän vartioimisalueen vartioinnissa, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden johdosta sitä edellyttää. Hallituksen esityksen mukainen reservipoliisi ei ole verrattavissa vartijaan, sillä reservipoliisi on osa poliisin organisaatiota. Reservipoliisin vähimmäiskoulutusvaatimukset ovat myös huomattavasti vartijalta edellytettävää koulutusta suuremmat.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut nopeasti kehittyviä häiriötilanteita ja kysymystä voimakeinojen käytön ajankohtaisuudesta Rajavartiolaitoksen reservin rajavartiolain 34 d §:n mukaisessa toiminnassa, jossa nopeasti kehittyvässä rajaturvallisuuden häiriötilanteessa kysymys mahdollisten voimakeinojen käytöstä saattaisi tulla ajankohtaiseksi useammin kuin tavanomaisesti mainitun pykälän mukaisesti toimittaessa (PeVL 27/2024 vp). Valiokunta ei pitänyt aivan asianmukaisena sitä, että kertausharjoitukseen osallistuvan, rajavartiomiestä avustavan asevelvollisen voimankäyttöoikeus perustuu varsin yleisluontoiseen ja sanamuotonsa valossa ilmeisesti ehdotetusta jossain määrin poikkeavaan tilanteeseen tarkoitettuun sääntelyyn.

Myös reservipoliisin osalta poliisin laajasta tehtäväkentästä johtuen tilanteet saattavat muuttua hyvinkin nopeasti rauhallisesta jopa äärimmäisiä voimakeinoja vaativiin tilanteisiin. Ampuma-aseenkäyttötilannetta ei voida sulkea pois kategorisesti, mikäli tilanne kärjistyy. Hallituksen esityksen mukaisen reservipoliisin voimakeinojen käyttö on kuitenkin tarkoin normitettu, ja siitä säädetään poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Myös Rajavartiolaitoksen rajavartiomiehiksi nimitetyllä EVP-reservillä on oikeus käyttää rajavartiolain 35 §–35 i §:n mukaisia voimakeinoja.

Reservipoliisi toimii virkavastuulla, toisin kuin kumottavaksi esitetyn poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n mukainen täydennyspoliisi tai rajavartiolain 34 d–g §:ssä tarkoitettu reservi.

Hallituksen esityksen mukaan reservipoliisi nimitettäisiin poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen. Määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitettävät henkilöt tulisivat osaksi poliisin organisaatiota. Tällöin poliisilain mukaisia toimivaltuuksia käyttävien virkasuhteisten reservipoliisien virkavastuu, vaitiolovelvollisuus- ja oikeus sekä vahingonkorvauskysymykset johdettaisiin poliisilaista henkilön virka-asemasta johtuen. Virkavastuu kattaa myös rikosoikeudellisen vastuun, ja siten reservipoliisiin sovelletaan rikoslain 40 luvun virkarikossääntelyä. Esitutkintalain 2 luvun 4 §:n mukaan (erityiset tutkintajärjestelyt) syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Reservipoliisin toimivaltansa käyttöön liittyvät mahdolliset rikosepäilyt on käsiteltävä esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

12.4 Päätöksentekotaso

Perustuslain 67 §:n mukaan valtioneuvostolle kuuluvat asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai asianomaisessa ministeriössä. Yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Valtioneuvoston yleisistunnolle osoitetaan siten tietyt, tosin joustavat ja yleisluonteiset kiinnkohdat perustuslaissa. Nämä kiinnkohdat tulee ottaa huomioon säädettäessä lailla ratkaisuvallan järjestämisen perusteista (HE 1/1998 vp, s. 117/II). Perustuslakivaliokunta on arvioinut tällaisista kiinnkohdista esimerkiksi hallituksen esitykseen laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta sisältynyttä ehdotusta ministeriön toimivallasta kiireellisessä menettelyssä (PeVL 64/2016 vp, s. 6). Valiokunnan mukaan perustuslaki ei mahdollistanut sitä, että tavallisella lailla voitaisiin säätää poikkeuksia perustuslain 67 §:n mukaan määräytyvästä valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden välisestä toimivallan jaosta. Tuolloin ehdotettu kansainvälisen avun antaminen ja pyytäminen

olivat perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan suurelta osin sillä tavoin laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita, ettei päätöksentekoa niistä voitu perustuslain 67 §:stä johtuvista syistä uskoa ministeriölle. PeVL 64/2024 vp tapauksessa oli kysymys päätöksestä, joka olisi mahdollistanut poikkeamisen laissa normaalisti noudatettavasta yksilön oikeussuojan kannalta merkityksellisestä ulkomaalaislain käsittelyaikoja koskevasta sääntelystä, jota ei voitu pitää yksin operatiivisena sääntelynä. Tältä osin poikkeamismahdollisuus oli valiokunnan mielestä sillä tavoin laajakantoinen ja periaatteellisesti tärkeä asia, että se edellytti valtioneuvostotason päätöstä, Lausunnossaan 26/2020 vp perustuslakivaliokunta arvioi, että säännöksessä (67 §) oli tarkoitettu yksittäisissä asioissa tehtäviä oikeusvaikutuksellisia päätöksiä eikä yleisluontoisia poliittisia linjauksia, joista valtioneuvosto on saattanut tehdä periaatepäätöksiksi kutsuttuja päätöksiä. (ks. myös PeVL 64/2024 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa 19/2005 vp oli kysymys Rajavartiolaitoksen päällikön asemasta osana sisäministeriötä.

Poliisin reservin käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskeva ratkaisu on skaalaltaan yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti ministerin ratkaisultaan kuuluva asia. Sillä ei ole myöskään ulkopoliittisia tai sotilaallisia ulottuvuuksia, kuten kansainvälisen avun antamisen tilanteissa, eikä se vertaudu myöskään PeVL 64/2024 vp tilanteeseen, jossa kysymys oli laissa normaalisti noudatettavasta yksilön oikeussuojaan liittyvästä kysymyksestä. Rauenneessa, reservipoliisia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 137/2018 vp) reservipoliisin käyttöönoton osalta päätöksentekotasoksi esitettiin valtioneuvoston yleisistuntoa. Mainitun esityksen mukainen reservipoliisi olisi lähtökohtaisesti muodostettu kaikista löyhät kelpoisuusvaatimukset täyttävistä halukkaista henkilöistä, kuten myös kumottavaksi esitetyn poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:n mukainen täydennyspoliisi. Täydennyspoliisin ja rauenneen hallituksen esityksen mukaista reservipoliisia tuli arvioida perustuslain 124 §:n valossa, kun taas tämän lakiehdotuksen mukainen reservipoliisi eroaa rauenneen hallituksen esityksen reservipoliisista merkittävästi ja sitä on arvioitava perustuslain 2:3 §:n ja 118 §:n valossa

Esityksen mukainen reservipoliisi on kiinteä ja pysyvä osa poliisin organisaatiota sen valmiudensääntelymekanismina, ja reservipoliisit toimivat poliisin määräaikaissä virkasuhteissa. Reservin käyttöönottoa koskevan päätöksentekotason arvioinnissa tämä seikka on myös otettava huomioon, koska kysymys on poliisin resurssin käyttämistä koskevasta päätöksestä. Poliisin reservin käyttöönottoa koskeva harkintavalta on sidottu välttämättömyyседелlytykseen viimesijaisena keinona poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Normaaliolojen vakaviin häiriötilanteisiin liittyy myös edellytys tilapäisyydestä. Kun reservin käyttöönoton tarve päättyy, sisäministeri tekee päätöksen reservin käytön päättämisestä.

Reservin käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskeva ratkaisu kuuluisi sisäministerin toimivaltaan poliisiorganisaation toimintaa koskevana operatiivisena päätöksenä ja osana operatiivista poliisijohtamista, minkä vuoksi sisäministerin päätöksenteko tapahtuu poliisiylijohtajan esityksestä. Rajavartiolaitoksen reservin käyttöönotosta päättää hallintoyksikön päällikkö tai alueellisen rajavartiolaitoksen päällikkö. Tärkeä on myös korostaa, että sekä poliisin reservin että Rajavartiolaitoksen reservin määräraharesursoinnista päätetään valtioneuvostotasolla normaaliin tapaan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekotasoa.

Poikkeusoloista päätetään valtioneuvostotasolla, kun taas puolustustilasta päättää tasavallan presidentti. Sisäministerin päätös reservin käyttöönotosta näissä tilanteissa tapahtuu samoilla edellytyksillä kuin normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, eli poliisin reservi otetaan käyttöön vain, jos se on välttämätöntä viimesijaisena keinona poliisin voimavarojen

turvaamiseksi poikkeusoloista tai puolustustilasta johtuvien tehtävien suorittamiseksi. Sisäministeriön reservin käyttöönottoa koskeva päätös on siten täysin erillinen kysymys, eikä kuulu poikkeusolojen tai puolustustilan toimivaltakokonaisuuteen. Ministerin päätöksenteko on sidottu poliisitoiminnalliseen erityistarpeeseen, jota on kuvattu tarkemmin lakiehdotuksen 15 k §:ssä ja sen perusteluissa. Ministerin päätöksentekotasoa puoltaa myös vertailu Rajavartiolaitoksen reserviin. Rajavartiolaitoksen EVP-reservi on perustettu määräyksellä (RVL2222787/RVLDno-2021-3078). Virkamiehen viimeisin hallintoyksikkö vastaa virkamiehen rekrytoinnista EVP-reserviin. Nimittämisen määräaikaiseen virkasuhteeseen ja tehtävän määräämisen tekee hallintoyksikön päällikkö EVP-reserviin kuuluvat henkilöt valtion virkamieslain mukaisesti. Rajavartiolain 34 d–g §:n ja Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:n ja 30 §:n mukaisesti palveluksessa olevia asevelvollisia ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen otettuja naisia sekä Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavia kadetteja sekä riittävän koulutuksen saaneita rajavartijan peruskurssin opiskelijoita voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena. Päätös näiden henkilöryhmien käyttämisestä Rajavartiolaitoksen reservissä ei edellytä valtioneuvostotason päätöstä operatiivisena päätöksenä ja valmiudensääntelymekanismina Rajavartiolain 34 e §:n perusteella päätöksen asevelvollisen ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan tehtävään määräämisestä tekee sen alueellisen rajavartioviranomaisen päällikkö, jonka toimialuetta tehtävä koskee. Rajavartiolain 34 g §:n nojalla tämä koskee myös kadetteja ja rajavartijan peruskurssin opiskelijoita.

12.5 Poliisihallituksen määräyksenantovalta

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Asetuksenantovaltuuksiin verrattuna määräyksenantovaltaa koskeviin valtuuksiin kohdistuu yleistä tarkkarajaisuutta koskeva pidemmälle menevä vaatimus, jonka mukaan valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa (PeVL 34/2000 vp, PeVL 19/2025 vp). Muiden viranomaisten norminantovalta on perustuslain näkökulmasta poikkeuksellista (PeVM 10/1998 vp, s. 23). Perustuslakiuudistuksen yhteydessä mainittiin esimerkkinä viranomaisen norminantovalan perusteista tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä (HE 1/1998 vp, s. 133). Perustuslakivaliokunnan mukaan keskusviraston toimivallasta hallinnollisten määräysten antamiseen on säädettävä nimenomaisesti laissa (PeVL 42/2006 vp, s. 7).

Hallituksen esityksen mukaisesti Poliisihallitus antaa tarkemman määräyksen reservin perustamisesta ja ylläpidosta. Poliisihallituksen määräyksenantovalta on tarkasti rajattu. Määräyksenantovalta on tarpeen lakia yksityiskohtaisemman ja yhdenmukaisen ohjeistuksen antamiseksi poliisiyksiköille. Määräys sisältäisi poliisin reservin rekisteriä, koulutuksen järjestämistä ja täydennyskoulutusta, varustusta, palvelussuhteen ehtoja ja virkasuhteeseen nimittämisen kelpoisuutta koskevan yksityiskohtaisen ohjeistuksen poliisiyksiköille. Määräyksen antamista puoltaa se, että poliisin reservin perustamiseen ja ylläpitoon osallistuvat Poliisihallituksen lisäksi yksitoista poliisilaitosta ja Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisin reservi muodostetaan kiinteäksi osaksi poliisin organisaatiota valmiudensääntelymekanismiksi, mikä edellyttää yhdenmukaisen ja lakia yksityiskohtaisemman velvoittavan määräyksen antamista.

12.6 Reservin rekisteri

Henkilötietojen suoja kuuluu osana perustuslain 10 §:n 1 momentilla turvattuun yksityiselämän suojaan. Henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen

käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan lukien tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp, PeVL 13/2016 vp). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lailla on säädettävä lisäksi mahdollisuudesta yhdistää rekisteritietoja (PeVL 17/2007 vp ja PeVL 30/2005 vp). Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista.

Viimeaikaisessa lausuntokäytännössään perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia voidaan täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla (PeVL 14/2018 vp ja siinä mainitut lausunnot). Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi valiokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 14/2018 vp, PeVL 2/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että sen valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt huomioita EU:n lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön suhteesta. Valiokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42; PeVL 2/2017 vp, s. 2; PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunnan mukaan on selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa tietosuojauudistuksen jälkeenkin syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. (Ks. esim. PeVL 51/2018 vp, PeVL 3/2017 vp ja PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen riskiperustaisesta lähestymistavasta seuraa, että kansallista yksityiskohtaista ja täsmällistä lainsäädäntöä voidaan säätää myös silloin, kun tietojen käsittely muodostaa erityisen riskin muulla kuin asetuksen 9 tai 10 artiklassa säädetyllä perusteella. Kansallisen sääntelyn tulee tällöinkin olla yhteensopivaa asetuksen 6 artiklan kanssa (PeVL 15/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018 vp).

Ehdotetulla rekisterillä varmistetaan, että mikäli poliisin reservin käyttöönotto tulisi tarpeelliseksi lakiesityksessä määritellyissä tilanteissa, poliisilla on olemassa henkilörekisteri, johon ilmoittautuneet henkilöt voidaan nimittää reservipoliisiksi. Poliisin reserviä ei ole mahdollista hallinnoida ja ottaa käyttöön, ellei reserviin ilmoittautuneiden henkilöiden tietoja ei olisi käytettävissä rekisterissä. Poliisin reservin tarkoituksena on turvata poliisin voimavarat kaikissa tilanteissa, ja rekisteri palvelee tämän tarkoituksen toteutumista olennaisella tavalla. Ehdotetun rekisterin voidaan katsoa täyttävän vaatimuksen yleisen edun mukaisesta tavoitteesta. Yksityiselämän suojaa ei rajoitettaisi enemmän kuin on tarpeen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta, eikä ehdotetuilla säännöksillä loukattaisi yksityiselämän suojan ydinaluetta. Ehdotettu rekisteri on välttämätön ja oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun päämäärään nähden ottaen huomioon rekisterillä saavutettavat esityksen perusteluissa kuvatut hyödyt.

Riskiperusteinen lähestymistapa edellyttää, että kansallista erityissääntelyä annetaan poliisin reservin rekisterinpitäjyydestä, rekisterin henkilötietoryhmistä, henkilötietojen käyttötarkoituksesta ja suojatoimena henkilön reserviin ilmoittautumisesta, oikeudesta peruuttaa ilmoittautuminen peruuttamisesta ja ilmoittautumisen voimassaolon vuosittaisesta tarkastamisesta. Tämä johtuu siitä, että poliisin reserviä käytetään vain hyvin tarkkarajaisissa ja poikkeuksellisissa tilanteissa ja että rekisterin henkilötietojen käsittelyä tehdään kaikissa poliisilaitoksissa sekä Poliisihallituksessa. Henkilötunnuksen käyttötarkoitusta koskeva nimenomainen säännös arvioidaan myös tarpeelliseksi selventävänä rekisteröidyn kannalta, huolimatta siitä, että henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain 29 §:ssä. Ilmoittautumisesta sääntely on suojatoimi, jolla säädellään rekisteriin ilmoittautumisen vapaaehtoisuutta. Ilmoittautumisen voimassaolon vuosittainen tarkastaminen on myös suojatoimi, jolla varmistetaan se, että henkilötiedot poistetaan rekisteristä, mikäli niiden käsittelyn tarve päättyy.

Hallituksen esityksen suhdetta kansalliseen liikkumavaraan arvioidaan lisäksi säännöskohtaisissa perusteluissa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää suotavana esityksen valtiosääntöoikeudellisen merkityksen vuoksi, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi poliisin reservin käyttöönottoa ja käytön päättämistä koskevan päätöksentekotason osalta.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 b §, sellaisena kuin se on laeissa 873/2011 ja 740/2018, sekä
lisätään lakiin uusi 15 k–15 m § seuraavasti:

15 k §

Poliisin reservi

Poliisilla on reservipoliiseista koostuva *reservi*, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Reservi voidaan ottaa käyttöön 3 momentissa tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa tai puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitettussa puolustustilassa, jos se on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Sisäministeri tekee päätöksen reservin käyttöönotosta ja käytön päättämisestä. Poliisihallitus antaa määräyksen reservin perustamisesta ja ylläpidosta.

Normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan sellaisia poikkeuksellisia ja tilapäisiä tilanteita, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei ole mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin.

Poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimii rekisterinpitäjänä. Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ilmoittautua rekisteriin. Tällöin rekisteriin kirjataan henkilön nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Ilmoittautuminen voidaan peruuttaa henkilön omalla ilmoituksella. Ilmoittautumisen voimassaolo tarkastetaan vuosittain.

15 l §

Koulutus

Reservipoliisiksi voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Tällaisen koulutuksen laajuus on vähintään 45 opintopistettä.

Reservipoliisin oikeudesta kantaa ja käyttää voimankäyttövälineitä säädetään poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla annetuissa säännöksissä.

Poliisihallitus varmistaa reservipoliisin osaamisen ajantasaisuuden 1 ja 2 momentin mukaisesti toteutettavalla koulutuksella ja vuosittaisella täydennyskoulutuksella.

15 m §

Nimittäminen, tehtävät ja toimivaltuudet

Päätöksen poliisilaitoksen reservipoliisin tehtävään nimittämisestä tekee poliisilaitoksen päällikkö. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö voidaan nimittää reservipoliisiksi vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus. Reservipoliisi nimitetään poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Reservipoliisilla on oikeus käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin toimivaltuuksia käytetään virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Reservipoliisin oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädetään poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälaineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 22 §:n 1 momentin 3 kohta, 23 § ja 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 552/2017, seuraavasti:

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon ja joka on nimitetty Poliisiammattikorkeakoulussa opettajaksi toistaiseksi tai vähintään kahdeksi vuodeksi; tai

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö:

1) joka on suorittanut sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävään soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kahden vuoden työkokemus tutkintoa vastaavasta sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävästä; tai

2) jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus poliisina Suomessa ja jolla Poliisiammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

31 §

Opiskeluoikeus

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitettut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitemmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

- 1) tekemänsä poissaoloilmoituksen perusteella;
- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi;
- 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi; tai

4) poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 22 §:n 3 momentin 1 kohta sekä 23 § tulevat kuitenkin voimaan 1.4.2026.

3.

Laki

poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 1 luvun 10 §:n 3 momentti, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

10 §

Virkapuku

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai vartijan oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 5.3.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Sisäministeri Mari Rantanen

1.

Laki

poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 b §, sellaisena kuin se on laeissa
873/2011 ja 740/2018, sekä
lisätään lakiin uusi 15 k–15 m § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 b §

(kumotaan)

Poliisihenkilöstön täydentäminen

Jos valtion turvallisuuden tai poikkeuksellisten olojen vuoksi on tarpeen, valtioneuvosto voi määrätä poliisin henkilöstöä täydennettäväksi erityisellä täydennyspoliisihenkilöstöllä.

Täydennyspoliisihenkilöstöön voidaan ottaa tehtävään henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva henkilö, joka poliisipiirin päällikön kanssa tekemänsä sopimuksen mukaan sitoutuu tehtävään.

Oikeudesta käyttää voimakeinoja on voimassa, mitä poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään.

Täydennyspoliisihenkilöstöön kuuluva voidaan asettaa täydennyspoliisihenkilöstön koulutukseen liittyvään tilaisuuteen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuksi järjestyksenvalvojaksi ja hänet voidaan määrätä tällaiseen tilaisuuteen tieliikennelain (729/2018) 65 §:ssä tarkoitetuksi liikenteenohjaajaksi. (10.8.2018/740)

Täydennyspoliisihenkilöstöön kuuluvan tehtävistä, varustuksesta, koulutuksesta ja palvelukseen kutumisesta sekä sopimussuhteen ehdoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

(uusi)

15 k §

Poliisin reservi

Poliisilla on reservipoliiseista koostuva reservi, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Reservi voidaan ottaa käyttöön 3 momentissa tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa tai puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitetussa puolustustilassa, jos se on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Sisäministeri tekee päätöksen reservin käyttöönotosta ja käytön päättämisestä. Poliisihallitus antaa määräyksen reservin perustamisesta ja ylläpidosta.

Normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan sellaisia poikkeuksellisia ja tilapäisiä tilanteita, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei ole mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin.

Poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimii rekisterinpitäjänä. Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ilmoittautua rekisteriin. Tällöin rekisteriin kirjataan henkilön nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Ilmoittautuminen voidaan peruuttaa henkilön omalla ilmoituksella. Ilmoittautumisen voimassaolo tarkastetaan vuosittain.

(uusi)

15 l §

Koulutus

Reservipoliisiksi voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai

aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Tällaisen koulutuksen laajuus on vähintään 45 opintopistettä.

Reservipoliisin oikeudesta kantaa ja käyttää voimankäyttövälineitä säädetään poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla annetuissa säännöksissä.

Poliisihallitus varmistaa reservipoliisin osaamisen ajantasaisuuden 1 ja 2 momentin mukaisesti toteutettavalla koulutuksella ja vuosittaisella täydennyskoulutuksella.

(uusi)

15 m §

Nimittäminen, tehtävät ja toimivaltuudet

Päätöksen poliisilaitoksen reservipoliisin tehtävään nimittämisestä tekee poliisilaitoksen päällikkö. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö voidaan nimittää reservipoliisiksi vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus. Reservipoliisi nimitetään poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Reservipoliisilla on oikeus käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reservipoliisin toimivaltuuksia käytetään virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn poliisimiehen välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Reservipoliisin oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädetään poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Reservipoliisille sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*senttimetriä _____ pitkä patukka ja
teleskooppipatukka.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.

2.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 22 §:n 1 momentin 3 kohta, 23 § ja 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 552/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen poliisipäälystön virkatutkinnon, poliisialipäälystötutkinnon, poliisialipäälystön virkatutkinnon, poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon; tai

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Poliisipäälystön virkatutkinnon, poliisialipäälystötutkinnon, poliisialipäälystön virkatutkinnon, poliisin

Ehdotus

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon ja joka on nimitetty Poliisiammattikorkeakoulussa opettajaksi toistaiseksi tai vähintään kahdeksi vuodeksi; tai

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö:

1) joka on suorittanut sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävään soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kahden vuoden työkokemus tutkintoa vastaavasta sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävästä; tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneelta, joka on sittemmin suorittanut soveltuvan korkeakoulututkinnon, voidaan vaadittavaksi työkokemukseksi hyväksyä poliisialan tutkinnon jälkeen saatu työkokemus tutkintoa vastaavassa tehtävässä.

2) jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus poliisina Suomessa ja jolla Poliisiammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

31 §

31 §

Opiskelu-oikeus

Opiskelu-oikeus

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitetut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitemmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

- 1) tekemänsä poissaoloilmoituksen perusteella;
- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi; *tai*
- 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi.

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitetut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitemmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

- 1) tekemänsä poissaoloilmoituksen perusteella;
- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi;
- 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi; *tai*
- 4) poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 22 §:n 3 momentin 1 kohta sekä 23 § tulevat kuitenkin voimaan 1.4.2026.

3.

Laki

poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 1 luvun 10 §:n 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

10 §

10 §

Virkapuku

Virkapuku

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai vartijan *taikka täydennyspoliisin* oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai vartijan oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston asetus

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun asetuksen (282/2014) 6 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 7 §:n 1 momentti sekä
lisätään asetukseen uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Poliisin reserviin vaadittavien opintojen tavoitteet

Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 l §:n 1 momentissa tarkoitetun koulutuksen laajuus on 45 opintopistettä ja sen tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- 1) perus- ja ihmisoikeudet poliisin toiminnassa
- 2) poliisin tehtävät ja toimivaltuudet
- 3) poliisin reserviin kuuluvan opiskelijan tehtävät ja toimivaltuudet paikan ja alueen eristämisessä, henkilöllisyyden selvittämisessä, turvallisuus- ja turvatarkastus toimittamisessa, henkilön kiinniottamisessa ja paikalta poistamisessa sekä henkilötuntemerkkien ottamisessa ja henkilörekisteröinnissä
- 4) voimakeinojen käyttäminen ja hätävarjelu
- 5) työturvallisuus ja suojavälineet
- 6) fyysisten voimakeinojen käyttö
- 7) reservin tehtävissä sallittujen voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus
- 8) poliisin viestijärjestelmien käyttö
- 9) poliisijoneuvon kuljettaminen.

6 §

Ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteet

Ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen yleisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle:

-
- 4) työelämässä vaadittava hyvä viestintätaito sekä 7 §:ssä tarkoitettu kielitaito;
-

7 §

Kielitaito

Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa taikka muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa:

- 1) sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään

virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen;

2) sellaisen yhden tai kahden vieraan kielen kirjallisen ja suullisen taidon, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on asetuksessa 105/2017, seuraavasti:

16 §

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisin reserviin, opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi. Poliisiammattikorkeakoulussa poliisialipäällystön erikoistumisopintoja suorittava opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen ylikonstaapelin, rikosylikonstaapelin tai ylietsivän virkasuhteeseen opintojen yhteydessä. Mainitussa pykälässä tarkoitetussa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen komisarion, rikoskomisarion tai tarkastajan virkasuhteeseen opintojen yhteydessä.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .